

Technická univerzita v Liberci
Hospodářská fakulta

Studijní program: 6208 - Ekonomika a management

Studijní obor: Podniková ekonomika

Návrh na změnu financování vozového parku závodu Liberec, akciové společnosti Stavby silnic a železnic

The proposal for financing of the road transportation fleet in the branch plant Liberec, joint-stock company Stavby silnic a železnic

Číslo závěrečné práce

DP – PE – KPE – 200546

Bc. Petr Šén

Vedoucí práce: Ing. Kateřina Maršíková, Ph.D., KPE

Konzultant : Ing. Jaroslava Syrovátková, KPE

Ing. Miroslav Slatinka, Stavby silnic a železnic, a. s.

Počet stran 72

Počet příloh 4

20. 5. 2005

zde bude ZADÁNÍ DP

PODĚKOVÁNÍ

Rád bych touto formou poděkoval všem, kteří mi pomohli při zpracování mé diplomové práce. Zejména paní Ing. Jaroslavě Syrovátkové za odborné konzultace a paní Ing. Kateřině Maršíkové, Ph. D. za vedení při zpracování diplomové práce. Mé poděkování patří všem zaměstnancům společnosti SSŽ, a. s. závodu Liberec, zvláště pak panu Ing. Miroslavu Slatinkovi a mému otci, za pomoc při zpracování praktické části této práce.

PROHLÁŠENÍ

Byl jsem seznámen s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 - školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultanty.

Datum: 17. 5. 2005

Podpis:

RESUMÉ

Diplomová práce se zabývá problematikou financování dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku na konkrétním případě průmyslové firmy. Rozebírá jednotlivé způsoby financování z vlastních a cizích zdrojů z pohledu možného použití, jejich výhody a nevýhody. U vlastních (interních) zdrojů je podrobně popsáno tzv. samofinancování pomocí odpisů, nerozděleného zisku a rezerv. U zdrojů cizích (externích) je věnována největší pozornost nejobvyklejší formě financování dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku leasingu a dále různým formám úvěrů a půjček. Následující část popisuje, jakým způsobem probíhá obměna vozového parku na základě vnitropodnikových předpisů, vysvětluje podstatu a propojenost investičního a odpisového plánu vybrané společnosti.

V poslední kapitole diplomová práce analyzuje nákladovost autodopravy závodu Liberec na příkladu staršího sklápěče Tatra 815 a nově pořízeného Renaultu Kerax. Na závěr je na konkrétním případě porovnána výhodnost nákupu dlouhodobého hmotného majetku z vlastních prostředků s leasingovým pořízením.

RESUMÉ

The diploma thesis is devoted to problems of financing concerning long-term tangible and intangible property based on the concrete example of industrial enterprise. It investigates different methods of financing from own (internal) and foreign (external) sources in view of possible use, their advantages and disadvantages. In the part involved to the internal sources are, in detail, described ways of the financing by depreciation, retained profit and reserve funds. The foreign sources part focuses on the most usual form of financing of long-term tangible and intangible property, its leasing and different forms of credits and loans. The further part of the thesis describes the way of fleet modification on basis of internal regulations, explains the system as well as the connection between investment and depreciative plans.

The last chapter analyse costs of the road transportation in branch plant Liberec. This demonstrated on the example of the older truck Tatra 815 in comparison to newly bought Renault Kerax. The final part compares the profitability of long-term tangible property acquisition from the own financial sources in comparison to a leasing acquisition.

KLÍČOVÁ SLOVA

akciová společnost, cizí zdroje, dlouhodobý hmotný majetek, dlouhodobý nehmotný majetek, financování, leasing, samofinancování, odpisový plán, odpisy, vlastní zdroje, vozový park

KEYWORDS

depreciation, depreciation plan, fleet, self-financing, joint-stock company, long-term tangible property, long-term intangible property, financing, leasing, internal sources, external sources

OBSAH

	Obsah.....	8
	Seznam zkratk a symbolů	10
	Úvod.....	13
1	Akciová společnost Stavby silnic a železnic	14
1.1	Základní údaje o firmě.....	14
1.2	Historie firmy	14
1.3	Výrobní program.....	15
1.4	Orgány společnosti.....	16
1.4.1	Představenstvo společnosti	16
1.4.2	Dozorčí rada.....	16
1.4.3	Organizační struktura společnosti	17
1.4.4	Organizační schéma závodu Liberec.....	19
1.5	Dceřiné společnosti	20
2	Zdroje financování investic.....	23
2.1	Vlastní zdroje financování	24
2.1.1	Odpisy.....	24
2.1.1.1	Doba odpisování.....	26
2.1.1.2	Metody odpisování.....	28
2.1.1.3	Odpisy dlouhodobého nehmotného majetku	32
2.1.1.4	Technické zhodnocení	33
2.1.1.5	Současná odpisová politika v ČR.....	34
2.1.1.6	Maximální roční odpisové sazby	35
2.1.2	Nerozdělený zisk	37
2.1.3	Rezervní fondy	40
2.1.4	Výhody a nevýhody samofinancování	41
2.2	Cizí zdroje financování.....	42
2.2.1	Dlouhodobé úvěry	43
2.2.1.1	Hypoteční zástavní listy.....	43
2.2.1.2	Dodavatelské úvěry	44
2.2.1.3	Termínované půjčky.....	45

2.2.1.4	Hlavní rozdíly mezi obligacemi a úvěry.....	47
2.2.2	Leasing.....	48
2.2.2.1	Leasing z hlediska majetkoprávních vztahů	49
2.2.2.2	Další formy leasingu	52
2.2.2.3	Výhody a nevýhody leasingu.....	54
2.2.2.4	Rizika leasingu.....	55
3	Charakteristika SSŽ, a. s., závod Liberec	57
3.1	Současný stav	57
3.2	Pravidla pořizování dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku	58
3.3	Nákup a realizace investičního plánu	59
3.4	Vyřazování a likvidace dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku.....	60
3.5	Řízení provozu mechanizačních a dopravních prostředků.....	62
3.5.1	Statistika a evidence využití a provozu mechanizačních a dopravních prostředků	62
3.5.2	Zásady nájmu externích mechanizačních a dopravních prostředků.....	63
4	Vozový park, mechanizace a autodoprava	65
4.1	Vozidla do 3,5 t.....	67
4.2	Autodoprava.....	68
4.3	Mechanizace	69
4.4	Srovnání pořízení DHM z vlastních zdrojů s leasingem	69
	Závěr.....	71
	Seznam literatury:.....	73
	Seznam příloh	

SEZNAM ZKRATEK A SYMBOLŮ

a. s.	akciová společnost
aj.	a jiné
apod.	a podobně
atd.	a tak dále
atp.	a tak podobně
Bc.	titul bakaláře
cca	přibližně
cit.	citováno
cz	česká země
ČR	Česká republika
ČSN	česká státní norma
ČSN EN	česká státní norma harmonizovaná podle evropských norem
DHM	dlouhodobý hmotný majetek
DNM	dlouhodobý nehmotný majetek
DPH	daň z přidané hodnoty
EJL	Entreprise Jean Lefebvre
EU	Evropská unie
GŘ	generální ředitel
http	Hypertext Transfer Protocol (hypertextový přenosový protokol)
IČ	identifikační číslo
Ing.	titul inženýra
ISBN	Identifical Standard Book Numer (Standardní identifikační číslo knihy)
ISO	Intermatonal Standardization Organization (Mezinárodní organizace pro standardizaci)
Kč	Korun českých
km	kilometr
kol.	kolektiv
l	litr

max.	maximálně
min.	minimálně
m ²	metr čtverečný
m ³	metr krychlový
MDP	mechanizačně dopravní prostředek
MDS	mechanizačně dopravní správa
MF	Ministerstvo financí
mil.	milion
mj.	mimo jiné
mld.	miliard
nám.	náměstí
obch.	obchodní
odst.	odstavec
Obr.	obrázek
OZ	odštěpný závod
PHM	pohonné hmoty
písm.	písmeno
PJ	provozní jednotka
PO	právnícká osoba
pozn.	poznámka
resp.	respektive
ŘAS	ředitelství akciové společnosti
s. a.	société anonyme (akciová společnost)
s. r. o.	společnost s ručením omezeným
Sb.	Sbírka zákonů
spol. s r. o.	společnost s ručením omezeným
spol.	společnost
SPZ	státní poznávací značka
SSŽ	Stavby silnic a železnic, a. s.
s.	strana
t	tuna

Tab.	tabulka
tis.	tisíc
tj.	to je
TUL	Technická univerzita v Liberci
tzv.	tak zvaný
úč.	účetní
viz	k vidění
vyd.	vydání
www	world wide web (celosvětová internetová síť)
zák.	zákon, zákona
%	procenta
€	euro
§	paragraf

ÚVOD

Téma mé diplomové práce: „*Návrh na změnu financování vozového parku závodu Liberec, akciové společnosti Stavby silnic a železnic*“ jsem si vybral záměrně, protože jsem zde od roku 2002 externě vyhodnocoval výsledky spotřeby PHM v úseku autodopravy. Proto jsem se rozhodl porovnat své teoretické znalosti získané při studiu oboru Podniková ekonomika na Technické univerzitě v Liberci s poznanou praxí. To znamená, jakými způsoby lze financovat nákup dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku, konkrétně pak financování a provoz vozového parku a speciální techniky SSŽ, a. s. závod Liberec.

V úvodu své práce představím společnost SSŽ, a. s., její základní údaje, orgány společnosti, organizační strukturu a dceřiné společnosti. Poté se zaměřím na možné zdroje financování investic, zmapuji vlastní a cizí zdroje financování. V následujících kapitolách se budu zabývat celou a. s. SSŽ, provedu rozbor současné situace, jakým způsobem se obnovuje vozový park a kterými vnitropodnikovými směrnici se obnova řídí. Dále budu analyzovat strukturu, stav a stáří vozového parku na konkrétním případě závodu Liberec. V příkladu uvedu rozdíl v efektivnosti využití staré a nové techniky.

Na závěr se pokusím porovnat dva nejčastěji používané způsoby pořízení dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku. Financování z vlastních zdrojů srovnám s leasingem a doporučím neoptimálnější variantu.

1 AKCIOVÁ SPOLEČNOST STAVBY SILNIC A ŽELEZNIC

1.1 Základní údaje o firmě

právní forma:	akciová společnost
sídlo společnosti:	Národní třída 10, 110 00 Praha 1
identifikační číslo organizace:	45 27 49 24
základní kapitál:	1 386 200 000,- Kč

1.2 Historie firmy

Stavby silnic a železnic, a. s. (dále jen „SSŽ“ nebo „společnost“) byly založeny 4. 5. 1952 Fondem národního majetku jako jeden z významných českých podniků činných v oblasti dopravně - inženýrského stavitelství. V roce 1992 byla firma privatizována a majoritní podíl v akciové společnosti získala francouzská silničářská společnost „Entreprise Jean Lefebvre" (EJL). Vstup majoritního vlastníka s blízkým výrobním programem znamenal jak přínos nových technologií, tak i výrazné investice do strojního vybavení. Postavení SSŽ na trhu stavebních prací v ČR bylo posíleno majetkovým vstupem do dalších stavebních společností. Dále se rozvíjela i výrobní základna pro rozhodující vstupní materiály, jako jsou modifikované asfalty, asfaltové emulze, kamenivo a mostní prefabrikáty. SSŽ se tak postupně transformovaly ve společnost konkurenceschopnou v evropském měřítku. Na základě fúzí mezi společnostmi GTM a VINCI se SSŽ v roce 2000 začlenily do skupiny VINCI, největšího stavebního koncernu světa s obrátem více než 17 mld. € v roce 2000. Od října roku 2001 se majoritním akcionářem SSŽ stala silničářská firma EUROVIA s. a. ze skupiny VINCI. Velký důraz při všech činnostech je u SSŽ kladen na kvalitu prováděných prací. SSŽ a všechny dceřiné společnosti stavebního zaměření získaly certifikáty ČSN EN ISO 9001 a 9002 a mateřská organizace splnila jako první velká stavební společnost v České republice ekologickou normu ISO 14 001.

1.3 Výrobní program

V roce 2004 byly zakázky akciové společnosti naplněny v rozhodujících objemech akcemi pro Ředitelství silnic a dálnic ČR, České dráhy, a. s., resp. Správu železniční dopravní cesty, s. r. o., města, obce a kraje České republiky. Při požadavku na kvalitu, ekonomiku a rychlost provádění jednotlivých staveb se podařilo zrealizovat značný rozsah akcí jak pro veřejný, tak i pro soukromý sektor.

Tab. 1: Počet zahájených a dokončených staveb

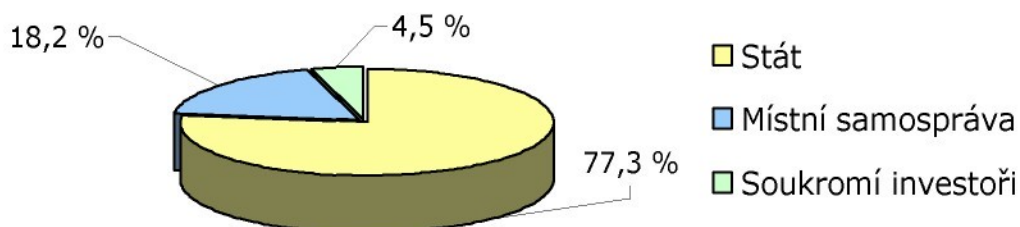
Rok	2001	2002	2003	2004
Zahájené stavby - počet	499	520	583	583
Rozpočtové náklady v mil. Kč	8 938	10 276	9 259	35 323
Dokončené stavby - počet	516	488	584	660
Rozpočtové náklady v mil. Kč	10 353	10 081	8 183	12 749

Zdroj: Výroční zpráva SSŽ, a. s. 2004

Hlavním předmětem činnosti společnosti SSŽ, a. s. je výstavba a rekonstrukce (údaje z roku 2004):

- ❖ silnic, dálnic a rychlostních komunikací (60 %),
- ❖ železničních a tramvajových tratí (15 %),
- ❖ mostů (12 %),
- ❖ komunikací v intravilánu (městských komunikací),
- ❖ sportovních staveb,
- ❖ ostatních staveb,
- ❖ a dodávka materiálů a výrobně technické zázemí.

Obr. 1: Procentuelní rozdělení odběratelů

Zdroj: Výroční zpráva SSŽ, a. s. 2004

1.4 Orgány společnosti

1.4.1 Představenstvo společnosti

předseda: Bořivoj Kačena

místopředseda: Jan Voňka

členové: Jean-Paul Lubin, Patrice Merlen, Jean-Louis Marchand, Thierry Bodard, Daniel Roffet, Jean-Marc Servet¹⁾

1.4.2 Dozorčí rada

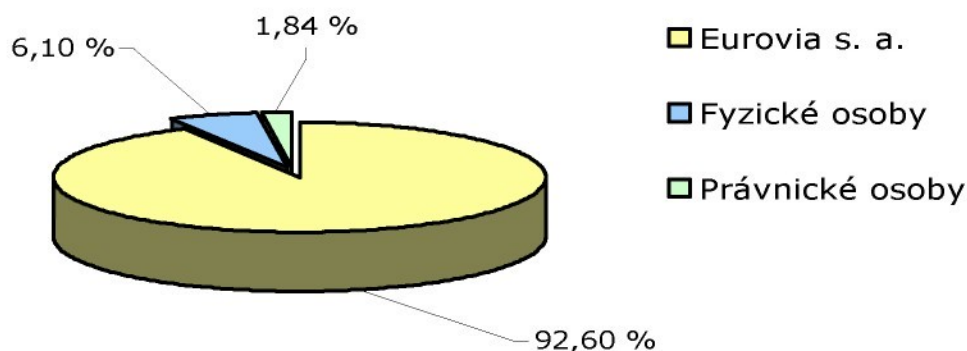
předseda: Jean Claude Texier

členové: Libuše Černá, Jean-Francois Neouze, Marek Ditz, Jiří Witzany, Ladislav Pospíšil²⁾

¹⁾ Orgány společnosti, [online]. [cit. 16. 3. 2005]. Dostupné z: <<http://www.ssz.cz/index.asp?organy-spolecnosti>>

²⁾ Orgány společnosti, [online]. [cit. 16. 3. 2005]. Dostupné z: <<http://www.ssz.cz/index.asp?organy-spolecnosti>>

Obr. 2: Struktura akcionářů

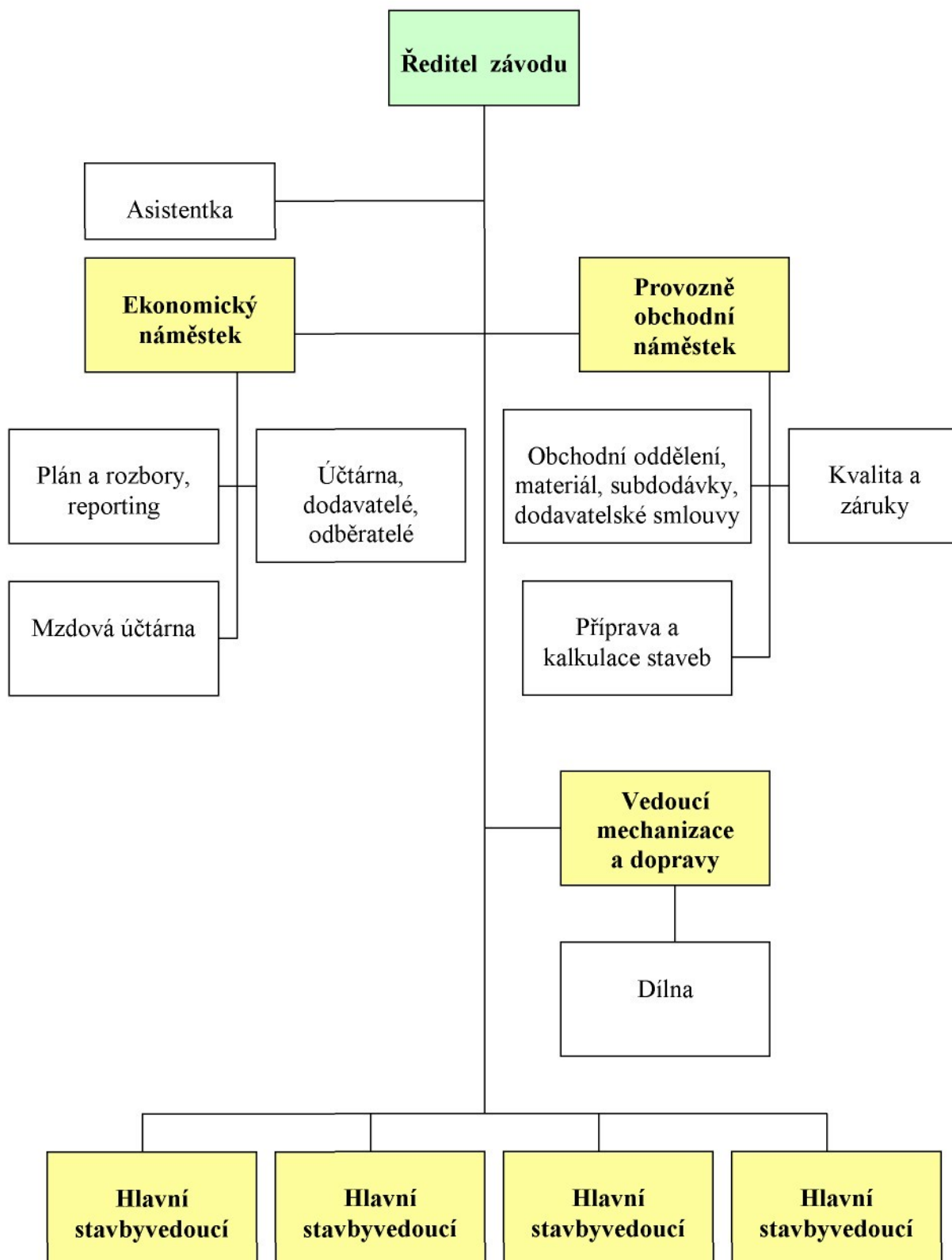
Zdroj: Výroční zpráva SSŽ, a. s. 2004

1.4.3 Organizační struktura společnosti

Dnem 1. 1. 2005 se změnila organizační struktura skupiny SSŽ spočívající ve vytvoření 5 organizačních útvarů tzv. oblastí, které zastřešují jednotlivé závody společnosti SSŽ, a. s. (dříve odštěpné závody). Oblasti jsou rozděleny podle jejich územní působnosti. Nová organizační struktura včetně dceřiných společností je znázorněna na straně 18.

1.4.4 Organizační schéma závodu Liberec

Obr. 3: Organizační schéma závodu Liberec

Zdroj: interní materiály firmy

1.5 Dceřiné společnosti

Vedle 13ti regionálních závodů, dříve označovaných jako *Odštěpné závody* (dále jen „OZ“), má také SSŽ, a. s. podíl v následujících společnostech:³⁾

Silba – Silniční údržba, a. s.

IČ: 64 83 05 51
Sídlo: nám. Generála Píky 8, 326 00 Plzeň
Hlavní předmět činnosti: opravy a údržba komunikací a silničního příslušenství - zimní a letní údržba
stavby místních a účelových komunikací
provádění svislého a vodorovného značení
Obchodní podíl SSŽ, a. s.: 63,8 %
Počet zaměstnanců: 74

Obalovna Letkov, spol. s r. o.

IČ: 49 79 06 33
Sídlo: Letkov 171, 326 00 Plzeň
Hlavní předmět činnosti: výroba obalovaných směsí a jejich prodej
Obchodní podíl SSŽ, a. s.: 100 %
Počet zaměstnanců: 10

Jihočeská obalovna, spol. s r. o.

IČ: 60 82 78 23
Sídlo: 370 01 Planá u Českých Budějovic
Hlavní předmět činnosti: výroba obalovaných směsí a jejich prodej
Obchodní podíl SSŽ, a. s.: 33,3 %
Počet zaměstnanců: 9

³⁾ Dceřiné společnosti. [online]. [cit. 9. 5. 2005]. Dostupné z: <<http://www.ssz.cz/index.asp?dcerine-spolecnosti>>, vlastní zpracování.

Liberecká obalovna, s. r. o.

IČ: 62 24 55 89
Sídlo: Hrádecká 247, 463 02 Liberec 33 – Machnín
Hlavní předmět činnosti: výroba obalovaných směsí a jejich prodej
Obchodní podíl SSŽ, a. s.: 50 %
Počet zaměstnanců: 7

VČO - Východočeská obalovna, s. r. o.

IČ: 25 94 78 00
Sídlo: Kutnohorská 227, 500 04 Hradec Králové - Plačice
Hlavní předmět činnosti: výroba obalovaných směsí a jejich prodej
Obchodní podíl SSŽ, a. s.: 33,3 %
Počet zaměstnanců: 8

ODS – Dopravní stavby Ostrava, a. s.

IČ: 25 37 81 47
Sídlo: Starobělská 56, 700 30 Ostrava - Zábřeh
Hlavní předmět činnosti: kompletní realizace dálnic, všech typů komunikací, parkovišť a mostů
kompletní realizace čerpacích stanic PHM, marketů
projekční a inženýrská činnost ve výstavbě
realizace svršků železničních a tramvajových tratí
výroba a pokládka živichých směsí, tenkovrstvé živiché úpravy
akreditovaná silniční, betonářská, živichářská laboratoř
Obchodní podíl SSŽ, a. s.:
Počet zaměstnanců: 549

Silnice Brno, s. r. o.

IČ: 41 60 32 81
Sídlo: Vídeňská 104, 619 00 Brno
Hlavní předmět činnosti: výstavba a opravy komunikací a ploch

výroba a pokládka živičných směsí, tenkovrstvé živičné úpravy

výstavba a rekonstrukce inženýrských sítí

inženýring a výstavba objektů pozemního stavitelství

akreditovaná silniční, betonářská, živičářská laboratoř

Obchodní podíl SSŽ, a. s.: 45 %

Počet zaměstnanců: 267

Silasfalt, s. r .o.

IČ: 62 30 23 70

Sídlo: Štěpaňákova 14/693, 719 00 Ostrava - Kunčice

Hlavní předmět činnosti: výroba živičných obalovaných směsí a výstavba komunikací

Obchodní podíl SSŽ, a. s.: 25 %

Počet zaměstnanců: 23

SOK Třebestovice, s. r. o.

IČ: 62 96 90 05

Sídlo: Tovární 164, 289 12 Třebestovice

Hlavní předmět činnosti: dodávka a montáž ocelových konstrukcí

dodávka a montáž portálů dopravního značení

výroba a montáž mostních ložisek a dilatačních závěrů

dodávka a montáž speciálních ocelových konstrukcí

Obchodní podíl SSŽ, a. s.: 100 %

Počet zaměstnanců: 63

GJW Praha, spol. s r. o.

IČ: 41 19 28 69

Sídlo: Mezitratňová 137/46, 190 00 Praha 9

Hlavní předmět činnosti: rekonstrukce a modernizace železničního svršku a spodku železničních vlečků i konstrukcí a inženýrských sítí

Obchodní podíl SSŽ, a. s.: 37,48 %

Počet zaměstnanců: 139

2 ZDROJE FINANCOVÁNÍ INVESTIC

Financování je obecně získávání kapitálu, který je nutný pro udržení samotné existence firmy, v našem případě reprodukci vozového parku a pro zabezpečení jeho dalšího rozvoje. Mezi hlavní zdroje dlouhodobého financování investic patří:

- ❖ **Interní (vlastní) zdroje** – za interní zdroje považujeme finanční zdroje vznikající na základě vlastní činnosti podniku (odpisy, nerozdělený zisk, fondy podniku) nebo vklady vlastníků (kapitálové vklady).
- ❖ **Externí (cizí) zdroje** – dlouhodobé úvěry od různých institucí (bankovní úvěry, dodavatelské úvěry), leasing, obligace, investiční dotace a ostatní.

Protože se diplomová práce zaměřuje na financování vozového parku, budu se dále zabývat pouze relevantními zdroji, které se mohou podle původu finančních prostředků rozdělit na zdroje financování:

A. Vlastní zdroje:

- ❖ *Odpisy,*
- ❖ *Nerozdělený zisk,*
- ❖ *Rezervní fondy.*

B. Cizí zdroje:

- ❖ *Leasing,*
 - ❖ *Obchodní úvěry* – vznikají v důsledku časového nesouladu mezi skutečným dodáním zboží (služby) a jeho zaplacením dodavateli,
 - ❖ *Bankovní úvěry* – kapitál poskytne peněžní ústav za sjednaných podmínek.
- Z časového hlediska lze cizí zdroje dále dělit na krátkodobé (splatné do 1 roku), které pro účely financování vozového parku nemají téměř žádný význam, a dlouhodobé (splatné nad 1 rok).

Otázka dlouhodobého financování investic by měla splňovat zejména tyto základní cíle:

- ❖ Neporušit finanční stabilitu firmy (např. neúměrným financováním investic z cizího dlouhodobého kapitálu).
- ❖ Zajistit co nejmenší průměrné náklady kapitálu na dané investice.

2.1 Vlastní zdroje financování

2.1.1 Odpisy

Odpisy dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku (dále jen „DHM a DNM“) jsou rozhodujícím zdrojem interního financování podniku. Odpisová politika je důležitým nástrojem finančního řízení každé firmy.

Odpisy jsou peněžním vyjádřením postupného opotřebení dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku za určité období. Hlavní funkcí odpisů je zabezpečit proces postupného přenosu ceny tohoto majetku do nákladů firmy a tím snižovat jeho výši v aktivech bilance a zajistit tak jeho obnovu. Průběh opotřebení mohou odpisy vyjádřit pouze zjednodušeně, protože nelze dost přesně zaznamenat reálnou míru opotřebení daného majetku. Ta závisí nejen na omezení či ztrátě funkčnosti vlivem výrobního procesu, tj. fyzickým či materiálním opotřebením, ale souvisí také s technickým pokrokem, který způsobuje morální zastarání. Proto je potřeba odvozovat odpisy od tzv. ekonomické životnosti, která má respektovat fyzické i morální opotřebení.⁴⁾

Odpisy jsou významnou položkou v nákladech podniku. Jako součást provozních nákladů ovlivňují cenovou tvorbu (nákladovou kalkulaci), výši celkových nákladů podniku a tím i výši dosaženého zisku a daňového základu. Promítají se do propočtů optimalizace finanční struktury, ukazatelů rentability, efektivnosti investic či oceňování podniku. Odpisy jsou sice nákladem, ale nejsou v daném čase peněžním výdajem. Ten se uskutečnil jednorázově při pořízení dlouhodobého hmotného nebo nehmotného majetku. Z hlediska finančního hospodaření podniku jsou odpisy přirozeným a stabilním interním finančním zdrojem pro obnovu, případně i rozšíření dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku. Za předpokladu poklesu cen by akumulované odpisy mohly umožnit pořízení většího množství majetku nebo při stejných cenách koupit technicky dokonalejší či výkonnější zařízení.

⁴⁾ VALACH, J., aj. *Finanční řízení podniku*. 2. vyd. Praha: Ekopress, 1999. s. 60 – 67. ISBN 80-86119-21-1

Částky odpisů získává podnik inkasem tržeb, tzn. v cenách prodané produkce, protože ceny výrobků už zahrnují kalkulované odpisy a jsou součástí jeho peněžních příjmů (cash-flow). Podnik sám rozhoduje jestli je využije na pokrytí provozních potřeb, splátky dluhů apod. nebo k financování dlouhodobého rozvoje. Odpisy s inkasovaným ziskem tvoří obvykle dominantní zdroj krytí kapitálových požadavků firem na obnovu či rozšíření fixního majetku. Z hlediska zdrojového jsou odpisy pro podnik výhodnější oproti zisku, protože nepodléhají zdanění. Celková výše odpisů v daném období zůstává podniku plně k dispozici. Odpisy na rozdíl od zisku po zdanění, jsou navíc relativní zdroj financování. Je tomu tak proto, že:

- ❖ odpisy nejsou ovlivněny tak velkým množstvím proměnlivých faktorů jako zisk,
- ❖ podnik je má k dispozici i v těch případech, kdy nevytvořil žádný zisk a tržby pokrývají pouze úroveň nákladů.

Systém odpisování dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku má značný vliv nejen na finanční hospodaření podniku, ale i na celkové ekonomické jednání a rozhodování podniku. Výrazně ovlivňuje možnost modernizace dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku, zejména softwaru, strojů, zařízení a dopravních prostředků a tím se může podílet na restrukturalizaci podniku.

Zásadní otázkou odpisové politiky je správné stanovení odpisových sazeb, které by měly zohledňovat jak fyzickou, tak i morální dobu životnosti, případně i zobrazovat míru a intenzitu využití toho majetku. Výše sazeb odpisů se odvíjí od zvolené (u účetních odpisů) či zákonným předpisem dané (u daňových odpisů) metody odpisování. O účetních odpisech, zahrnovaných do nákladů, o jejich výši a způsobu odpisování, rozhoduje podnik samostatně na základě svých odpisových plánů. V tomto rozhodování je však podnik zákonnými předpisy (zákon o účetnictví a České účetní standardy pro podnikatele) částečně omezen tím, že:

- ❖ dlouhodobý hmotný a nehmotný majetek má být odpisován tak, aby to odpovídalo běžným podmínkám jeho používání,
- ❖ účetní odpisy se počítají jen do výše ceny, ve které je majetek oceněn v účetnictví – odpisy do 100 % ceny.

Zákonné omezení o účetních odpisech neobsahuje ustanovení o tom, zda a za jaké situace může podnik odpisové sazby měnit. V praxi by mohlo jít asi jen o situace, kdy došlo k výrazné změně podmínek, které byly brány v úvahu při sestavení odpisového plánu.

U daňových odpisů, které jsou stanoveny pro účely daně z příjmů, existují značné odlišnosti:

- ❖ nejsou předmětem účtování, mimoúčetně se o ně upravuje vykazovaný zisk,
- ❖ stát stanoví maximálně možné částky odpisů, které jsou z daňového hlediska uznány jako náklady,
- ❖ podnik může volit mezi rovnoměrným nebo zrychleným odpisováním, ale zvolený způsob odpisování pak musí dodržovat po celou dobu odpisování majetku.

Účetní odpisy tak slouží hlavně k vyjádření nákladové funkce odpisů a ovlivňují vykazovaný hospodářský výsledek. Daňové odpisy určují velikost jedné části nákladů, vynaložených na dosažení zdanitelných příjmů pro stanovení daňového základu. Smyslem rozdělení odpisů na účetní a daňové je umožnit podnikům reálnější stanovení výše a způsobu odpisování dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku a reálnější vykazování podnikového zisku. Celková výše odpisů, zachycená ve finančním plánu či v účetnictví podniku, závisí na těchto faktorech:

- ❖ výše a struktura dlouhodobého hmotného či nehmotného majetku,
- ❖ cena majetku, ze kterého se odpisuje,
- ❖ doba odpisování majetku,
- ❖ metoda odpisování [11].

2.1.1.1 Doba odpisování

Stanovení doby odpisování je dalším faktorem, který výrazně ovlivňuje výši odpisů podniku. Má zohledňovat jak očekávané fyzické, tak i morální opotřebení dlouhodobého hmotného či nehmotného majetku. Daňové předpisy stanovují různé skupiny dlouhodobého hmotného či nehmotného majetku a pro ně dobu odpisování i odpisovou sazbu.

Odpisové skupiny určuje zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon“), v § 30 uvedeného zákona a jednotlivé skupiny pak v Příloze č. 1 zákona.

Tab. 2: Přehled odpisových skupin k 1. 1. 2005

Odpisová skupina	Doba odpisování
1	3
1a	4
2	5
3	10
4	20
5	30
6	50

Zdroj: zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů ve znění pozdějších předpisů

Pro účely diplomové práce jsou v jednotlivých odpisových skupinách relevantní tyto položky:

- ❖ **Odpisová skupina 1** – vozidla speciální pro přepravu na sněhu a osob na golfových hřištích apod.
- ❖ **Odpisová skupina 1a** - motorová vozidla (kromě motocyklů), silniční motorová vozidla, která mají v technickém průkazu zapsanou kategorii vozidla N1.
- ❖ **Odpisová skupina 2** - motorová vozidla pro speciální použití, jeřáby stavební (konstruované pro stavebnictví), transportní zařízení pro přepravu kusových materiálů, stroje pro zemní práce a povrchové dobývání s vlastním pohonem (samojízdné), ostatní stroje pro zemní a stavební práce, motorová vozidla pro přepravu deseti a více osob (autobusy) kromě trolejbusů a elektrobusů, motorová vozidla pro nákladní dopravu kromě: silničních motorových vozidel, která mají v technickém průkazu zapsanou kategorii vozidla N1, terénní vyklápěcí vozy (dampy), jeřábové automobily, přívěsy, návěsy, kontejnery.
- ❖ **Odpisová skupina 3** - rypadla kolesová a nakladače.⁵⁾

⁵⁾ zákon 586/1992 Sb., o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů, Příloha č. 1

2.1.1.2 Metody odpisování

Zvolená metoda odpisování určuje rozložení odpisů během doby životnosti. V praxi se využívají následující metody:

❖ **Lineární odpisování** (proporcionální)

Odpisuje se rovnoměrně stejným podílem z ceny majetku po celou dobu odpisování. Jde o metodu jednoduchou, administrativně nenáročnou, pomocí níž se rovnoměrně zatěžují náklady a ovlivňuje daňový základ či úroveň rentability činnosti podniku. Ne vždy však tato metoda vyjadřuje reálný průběh opotřebení. V prvních letech životnosti se obvykle vyrábí mnohem více produkce, než později. Lineární odpisování proto nezaručuje vždy správný odraz fyzického opotřebení dlouhodobého hmotného či nehmotného majetku, natož morálního opotřebení. Může tak způsobovat zastarávání techniky se všemi jeho dalšími důsledky, zejména pokles produktivity práce, omezení konkurenceschopnosti produkce atd.

Jestliže podnik vyřadí majetek dříve než je odepsán, může neodepsanou část najednou zahrnout do nákladů a snížit o to i základ pro daň ze zisku. V opačném případě se po odepsání pořizovací ceny již odpisy neprovádějí, čímž dochází k růstu zisku i daňového základu.

Výpočet ročních odpisů lineární metodou:

$$RO = \frac{VC}{N} \quad \text{vzorec (1)}$$

kde RO – roční odpis

VC – vstupní cena

N – počet let odpisování

❖ **Degresivní odpisování** (akcelerační)

Výše odpisů v čase klesá. Na začátku doby životnosti se odpisují vyšší částky a postupně se snižují. To pro podnik znamená rychlejší akumulaci vnitřních finančních zdrojů na začátku fungování majetku, což umožňuje rychlejší obnovu techniky a modernizaci. Tím se snižuje riziko morálního zastarávání. Tento způsob

odpisování vychází z použití různých metod. Nejčastěji používané technické postupy degresivního odpisování:

- a) stejným procentem ze zůstatkové ceny se nikdy neodepíše plně původní cena majetku (vždy zůstane určitá neodepsaná částka):

Tuto zůstatkovou cenu je nutno na konci odpisování odepsat do nákladů jednorázově. Může se postupovat dvěma způsoby:

1. neodepsaná částka se určí předem v podobě očekávané likvidační ceny a poté se určí odpisová sazba. Odpisovou sazbu je v tomto případě možné vyjádřit takto:

$$OS = 1 - \left(\frac{L}{VC}\right)^{\frac{1}{N}} \quad \text{vzorec (2)}$$

$$RO = ZC \cdot OS \quad \text{vzorec (3)}$$

kde OS – odpisová sazba

L - likvidační cena

ZC – zůstatková cena

RO – roční odpis

2. neodepsaná částka se neurčí předem a vyjde jako neodepsaný zbytek při použití zvolené odpisové sazby. V praxi se většinou volí dvojnásobná odpisová sazba oproti lineární (dvojitá degrese). Čím vyšší bude zvolená odpisová sazba, tím nižší bude neodepsaný zůstatek na konci životnosti. Výpočet ročních odpisů dvojitou

degresí:
$$RO = 2 \cdot \frac{ZC}{N} \quad \text{vzorec (4)}$$

- b) Odpisování dle souhrnu čísel z pořizovací ceny (digitální odpisy):

Další vhodná metoda pro stanovení degresivních odpisů, která umožní odpis celé vstupní ceny a roční odpisy při ní klesají rovnoměrně o stejné absolutní částky. Kumulativní souhrn čísel představuje kumulativní součet jednotlivých let životnosti:

$$RO = VC \cdot \frac{M}{K} \quad \text{vzorec (5)}$$

$$K = N \cdot \frac{N+1}{2} \quad \text{vzorec (6)}$$

kde M – počet let do konce životnosti

Zrychlené odpisování lze provádět různými způsoby, například:

1. Pomocí uvedených degresivních metod, při zachování stanovených dob odpisování.
2. Zvyšováním odpisových sazeb při zachování lineárního způsobu odpisů, což znamená zkrácení doby odpisování.
3. Nerovnoměrným (stupňovitým) odpisováním, kdy se v počátečních letech používání majetku odepíše jeho značná část. Využívají se různé postupy, např. v prvních letech fungování daného zařízení se odpisují vyšší částky (rovnoměrně nebo stupňovitě) a pak následují lineární odpisy.
4. Uplatňováním tzv. mimořádných odpisů, kdy lze ve stanovených případech uskutečnit jednorázový vyšší odpis hned při pořízení strojů či zařízení. Mimořádné odpisy se často umožňují v daňových zákonech pro podporu investic do výzkumu a vývoje, do životního prostředí či do vybraných regionů.

Hlavním smyslem všech metod zrychleného odpisování dlouhodobého hmotného či nehmotného majetku je vyjádřit především značné morální zastarávání jednotlivých druhů strojů a zařízení a zajistit jejich rychlou obnovu. Tím se udržuje dlouhodobý hmotný nebo nehmotný majetek na nejvyšší technické úrovni, která umožňuje zvýšení produktivity, efektivnosti a hospodárnosti podnikání a tím i jeho konkurenční schopnosti. Zrychlené odpisování tedy přispívá k rychlejší obnově a modernizaci majetku podniku, podněcuje jeho inovační aktivitu, umožňuje rychlejší získávání vlastních finančních zdrojů a z toho plynoucích výhod, např. přináší vyšší úroky z vloženého kapitálu nebo umožňuje rychlejší splátky dříve poskytnutých úvěrů na investice. Z podnikového hlediska je tato forma odpisování výhodná, protože vyšší odpisy zpočátku pro něj

znamenají vyšší zisk a tedy i nižší daňový základ. Ke konci životnosti je tomu naopak, odpisy klesají rychle a zvyšuje se daňový základ. Zrychleným odpisováním se sice celkové odpisy a daně nezmění, ale podnik získá příslušné zdroje dříve, než při odpisování lineárním.

Na druhé straně je potřeba zvažovat i některé negativní stránky zrychlených odpisů, např. tlak na předčasné a nežádoucí vyřazování strojů a zařízení. Z hlediska ekonomiky podniku je potřeba posoudit, zda zvýšené náklady na výrobu vlivem vyšších odpisů, včetně dalších vícenákladů při záběhu a osvojení techniky negativně neovlivní cenu produkce a její odbyt, což by mohlo vést k omezení a ztrátě postavení v konkurenčním prostředí. Proto jsou metody zrychlených odpisů využívány uvážlivě. Vhodné jsou zejména pro ty podniky, které dosahují vysokých zisků a jejichž postavení na trhu je relativně stabilizované [10].

❖ **Progresivní odpisování**

Výše ročních odpisů v čase roste. Lze je využít v případě, když firma hodlá z různých důvodů vykázt vyšší zisk počátkem životnosti majetku. Tato metoda se však využívá výjimečně.

Převažující formou jsou odpisy v závislosti na čase, méně často se odpisuje v závislosti na výkonu stroje (zařízení).

❖ **Odpisování dle výkonu**

Mělo by co nejlépe vyjadřovat technické (fyzické) opotřebení dlouhodobého hmotného nebo nehmotného majetku, nezachycuje však jeho opotřebení morální. Výše odpisů závisí na předpokládaném celkovém výkonu a jeho rozložení během doby životnosti. Odpisová sazba se stanoví na jednotku výkonu:

$$OS = \frac{VC}{V} \quad \text{vzorec (7)}$$

$$RO = OS \cdot Vi \quad \text{vzorec (8)}$$

kde V – předpokládaný celkový výkon

Vi – očekávaný výkon v jednotlivých letech

2.1.1.3 Odpisy dlouhodobého nehmotného majetku

Nehmotný majetek představují:

- ❖ zřizovací výdaje,
- ❖ nehmotné výsledky výzkumu a vývoje,
- ❖ software,
- ❖ ocenitelná práva a jiný majetek, který je veden v účetnictví jako nehmotný majetek vymezený zvláštním právním předpisem.

O nehmotném majetku můžeme hovořit jsou-li splněny tyto podmínky:

1. majetek byl nabyt:
 - ❖ úplatně vkladem společníka nebo tichého společníka nebo člena družstva, přeměnou, darováním nebo zděděním,
 - ❖ vlastní činností za účelem obchodování s ním nebo k jeho opakovanému poskytování,
2. vstupní cena je vyšší než 60 000 Kč,
3. doba použitelnosti je delší než jeden rok, přitom dobou použitelnosti se rozumí doba, po kterou je majetek využitelný pro současnou činnost nebo uchovatelný pro další činnost nebo může sloužit jako podklad nebo součást zdokonalovaných nebo jiných postupů a řešení včetně doby ověřování nehmotných výsledků.

Za nehmotný majetek se pro účely zákona nepovažuje kladný nebo záporný rozdíl mezi oceněním podniku nebo částí podniku, tvořící samostatnou organizační složku, nabytého zejména koupí, vkladem nebo oceněním majetku a závazků v rámci přeměn společností, a souhrnem jeho individuálně přeceněných složek majetku sníženým o převzaté závazky (goodwill).

Nehmotný majetek může kromě vlastníka odpisovat poplatník, který k němu nabyt právo užívání za úplatu.

U nehmotného majetku, ke kterému má poplatník právo užívání na dobu určitou, se roční

odpis stanoví jako podíl vstupní ceny a doby sjednané smlouvou. V ostatních případech se nehmotný majetek odpisuje rovnoměrně bez přerušení, a to:

- ❖ audiovizuální dílo 18 měsíců,
- ❖ software a nehmotné výsledky výzkumu a vývoje 36 měsíců,
- ❖ zřizovací výdaje 60 měsíců,
- ❖ ostatní nehmotný majetek 72 měsíců.

U nehmotného majetku, nabytého vkladem nebo přeměnou, pokračuje nabyvatel v odpisování započatém původním vlastníkem za podmínky, že vkladatelem nebo zanikající obchodní společností nebo družstvem mohly být odpisy u tohoto nehmotného majetku uplatňovány.

U nehmotného majetku vloženého poplatníkem uvedeným v § 2 odst. 3 a § 17 odst. 4 zákona o daních z příjmů může nabyvatel uplatnit v úhrnu odpisy jako výdaje (náklady) jen do výše úhrady prokázané vkladatelem.

Pokud není stanoveno jinak, použijí se pro nehmotný majetek obdobně ustanovení jako pro hmotný majetek.⁶⁾

2.1.1.4 Technické zhodnocení

Technické zhodnocení jsou vždy výdaje na:

- ❖ dokončené nástavby,
- ❖ přístavby a stavební úpravy,
- ❖ rekonstrukce a modernizace majetku,

pokud převýšily u jednotlivého majetku v úhrnu počínaje zdaňovacím obdobím 1998 částku 40 000 Kč. Technickým zhodnocením jsou i uvedené výdaje nepřesahující stanovené částky, které poplatník na základě svého rozhodnutí neuplatní jako výdaj (náklad) podle § 24 odst. 2 písm.⁷⁾

⁶⁾ zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, § 32a Odpisy nehmotného majetku

⁷⁾ zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, § 33

Rekonstrukce je zásah do majetku, který má za následek změnu jeho účelu nebo technických parametrů. Modernizace je rozšíření vybavenosti nebo použitelnosti majetku. Technickým zhodnocením jsou výše uvedené výdaje, pokud je hradí budoucí nájemce na cizím dlouhodobém hmotném majetku v průběhu jeho pořizování za podmínky, že se stane nájemcem tohoto majetku nebo jeho části a vlastník tohoto hmotného majetku nezahrne výdaje vynaložené budoucím nájemcem do vstupní ceny.⁸⁾

2.1.1.5 Současná odpisová politika v ČR

Účetní odpisy by měly zachytit reálnou výši opotřebení majetku v cenách produkce. Podniky si je určují samy a postupují v souladu s odpisovým plánem, který určuje měsíční částky odpisů. Dlouhodobý hmotný majetek (dále také „DHM“) by se měl odpisovat podle skutečného opotřebení v běžných podmínkách používání. Lze volit mezi lineárním či nelineárním odpisováním, popř. odpisovat v závislosti na výkonech, což je vhodné zejména u dopravních prostředků.

Daňové odpisy jsou vymezeny zákonem o daních z příjmu jako součást výdajů na dosažení, zajištění a udržení příjmů. Jsou odpočitatelnou položkou z daňového zákona. Stanoví se za roční zdaňovací období a to ve výši taxativně vymezené tímto zákonem. Jeho ustanovení vycházejí z následujících principů:

- ❖ Dlouhodobý hmotný a nehmotný majetek je roztríděn do 7 odpisových skupin s dobou odpisování nejméně 3 roky a nejvíce 50 let (viz Tab. 2: Přehled odpisových skupin na straně 27).
- ❖ Podnik si může zvolit pro jednotlivé druhy majetku metodu buď lineárního nebo zrychleného odpisování, ovšem metodu nesmí po celou dobu odpisování měnit. Obě dvě možné metody odpisování jsou, oproti klasickému pojetí lineárního a zrychleného odpisování, modifikovány zejména tím, že v 1. roce odpisování

⁸⁾ zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, § 33

se zpravidla uplatňuje nižší odpisová sazba a nebere se pak již v úvahu, v kterém období roku byl DHM majetek pořízen a uveden do provozu.

- ❖ Jestliže dojde k technickému zhodnocení DHM (nástavby, přístavby, rekonstrukce, modernizace) dražší než 40 tis. Kč, odpisuje se majetek ze zvýšené vstupní ceny o skutečné technické zhodnocení.
- ❖ Odpisy se provádějí nejvýše do vstupní, případně zvýšené vstupní ceny při technickém zhodnocení, tj. do 100 %, i když ještě majetek dále funguje ve výrobním procesu.
- ❖ Majetek odpisuje převážně vlastník, u pronájmu to může být nájemce.
- ❖ Některé druhy dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku se neodpisují (např. umělecká díla, jež nejsou součástí staveb, dále výstavní soubory v muzeích apod.).
- ❖ Zůstatková cena dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku může být při jeho prodeji či likvidaci zahrnuta do nákladů a snižovat zisk pro účely zdanění.

Pro lineární odpisování jsou stanoveny odpisové sazby u jednotlivých odpisových skupin zvlášť pro 1. rok odpisování (jsou nižší) a pro další roky odpisování. Zvláštní sazby jsou i pro zvýšenou vstupní cenu.

Pro zrychlené odpisování jsou zákonem určeny koeficienty zrychleného odpisování pro jednotlivé skupiny majetku. Jejich konstrukce je taková, aby se nejvyšší odpis uskutečnil během 2. roku odpisování. Jde vlastně o degresivní odpis od druhého roku odpisování zvyšujícím se procentem ze zůstatkové ceny.

2.1.1.6 Maximální roční odpisové sazby

Při rovnoměrném odpisování hmotného majetku jsou odpisovým skupinám přiřazeny maximální roční odpisové sazby podle následujících tabulek:

Tab. 3: Roční odpisová sazba pro hmotný majetek

Odpisová skupina	V prvním roce odpisování	V dalších letech odpisování	Pro zvýšenou vstupní cenu
1	20,0	40,0	33,3
1a	14,2	28,6	25,0
2	11,0	22,3	20,0
3	5,5	10,5	10,0
4	2,2	5,2	5,0
5	1,4	3,4	3,4
6	1,0	2,0	2,0

Zdroj: zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, § 31

Tab. 4: Roční odpisová sazba při zvýšení odpisu v prvním roce odpisování o 20 %

Odpisová skupina	V prvním roce odpisování	V dalších letech odpisování	Pro zvýšenou vstupní cenu
1	40,0	30,0	33,3
2	31,0	17,3	20,0
3	24,4	8,4	10,0

Zdroj: zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, § 31

Tab. 5: Roční odpisová sazba při zvýšení odpisu v prvním roce odpisování o 15 %

Odpisová skupina	V prvním roce odpisování	V dalších letech odpisování	Pro zvýšenou vstupní cenu
1	35,0	32,5	33,3
2	26,0	18,5	20,0
3	19,0	9,0	10,0

Zdroj: zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, § 31

Tab. 6: Roční odpisová sazba při zvýšení odpisu v prvním roce odpisování o 10 %

Odpisová skupina	V prvním roce odpisování	V dalších letech odpisování	Pro zvýšenou vstupní cenu
1	30,0	35,0	33,3
1a	24,1	25,3	25,0
2	21,0	19,8	20,0
3	15,4	9,4	10,0

Zdroj: zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, § 31

Tab. 7: Koeficienty při zrychleném odpisování hmotného majetku pro jednotlivé odpisové skupiny

Odpisová skupina	Koeficient pro zrychlené odpisování		
	V prvním roce odpisování	V dalších letech odpisování	Pro zvýšenou zůstatkovou cenu
1	3	4	3
1a	4	5	4
2	5	6	5
3	10	11	10
4	20	21	20
5	30	31	30
6	50	51	50

Zdroj: zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, § 32

2.1.2 Nerozdělený zisk

Druhým kvantitativně nejvýznamnějším zdrojem interního financování je nerozdělený zisk (někdy bývá označován jako „zadržený zisk“). Zisk podniku, zejména ve svém vyjádření v poměru k vloženému kapitálu, je jedním z nejdůležitějších měřítek úspěšnosti podnikání a jeho efektivnosti. Výrazně ovlivňuje tržní hodnotu firmy, která může být ve finanční teorii chápána jako hlavní cíl finančního řízení podniku.

Nerozdělený zisk vystupuje v bilanci podniku jako jedna ze součástí vlastního kapitálu. Jeho podíl na celkovém kapitálu není obvykle příliš vysoký, ale podíl na financování investic však bývá mnohem vyšší.

Zisk nebo eventuálně jeho relativní vyjádření ve formě míry zisku, je využíván nejen jako interní zdroj financování, ale také jako systematické kritérium efektivnosti a nástroj ekonomické stimulace vlastníků, manažerů a někdy pracovníků podniku. V zisku se odráží jak míra účelovosti vyráběné produkce, tak i stupeň hospodárnosti v nákladech a využití vloženého kapitálu.

Zisk v podnicích je vykazován v účetnictví ve výkazu zisku a ztrát a ve výsledovce. V dnešní době je zisk podniku, jeho hospodářský výsledek, vykazován podle 3 základních oblastí, které tvoří podnikatelskou aktivitu:

- A. Oblast provozní činnosti.
- B. Oblast finančních operací.
- C. Oblast mimořádných výsledků.

Východiskem pro stanovení hospodářského výsledku za účetní období je provozní hospodářský výsledek, který je rozdílem mezi provozními výnosy (tržby, změna stavu zásob vlastní výroby, aktivace vnitropodnikových výkonů a ostatní výnosy) a provozními náklady (spotřeba materiálu, osobní náklady, daně, pojištění vozidel a poplatky tvořící náklady, odpisy a ostatní náklady). Hospodářský výsledek z finančních operací se zjišťuje jako rozdíl mezi finančními výnosy (tržby z cenných papírů, výnosové úroky, výnosy z finančního majetku aj.) a finančními náklady (prodané cenné papíry, nákladové úroky, pojistné finančních operací aj.). Provozní hospodářský výsledek a výsledek z finančních operací, snížený o daň z příjmů z běžné činnosti, tvoří hospodářský výsledek za běžnou činnost. Dále se zjišťuje mimořádný hospodářský výsledek jako rozdíl mimořádných výnosů (náhrady za manka a škody, přebytky majetku, výnosy ze změn ocenění majetku atd.) a mimořádných nákladů (manka a škody na majetku aj.). Hospodářský výsledek za běžnou činnost a mimořádný hospodářský výsledek tvoří hospodářský výsledek za běžné období, tj. účetní zisk.

Vedle účetního zisku je třeba rozlišovat daňový zisk (zdanitelný zisk). Tento daňový zisk se zjišťuje pro účely výpočtu základu daně z příjmů podnikajících subjektů. Základnou daňového zisku je účetní zisk nebo ztráta. Ten se upraví o náklady, které daňové zákony nedovolují zahrnout do nákladů nebo jsou do nákladů zahrnuty v nesprávné výši, např. tvorba rezerv mimo zákonné rezervy a položky nákladů či výnosů, které již byly předmětem daně v předchozích letech.

Konečná výše zisku, použitelná na financování investic podniku, tedy nezávisí jen na jeho celkové výši ve výkazu zisku a ztrát. Z takto vytvořeného zisku podnik uskutečňuje ještě řadu plateb, snižujících definitivní výši zisku určenou k samofinancování. Tvorbu nerozděleného zisku vyjadřuje zjednodušeně následující schéma:

Zisk běžného roku před zdaněním

- Daň ze zisku

- Příděl rezervnímu fondu ze zisku

- Příděl dalším existujícím fondům

- Ostatní použití zisku (navýšení základního kapitálu, úhrady ztrát z minulých let)

= Nerozdělený zisk běžného roku

+ Nerozdělený zisk z minulých let (na počátku roku)

= Nerozdělený zisk koncem roku

Pro významnou úlohu nerozděleného zisku v soustavě dlouhodobých zdrojů financování investic je důležitá prognóza vývoje zisku, tj. plánování zisku v delším časovém horizontu.

Základními metodami dlouhodobějšího plánování zisku jsou především:

- ❖ Sestavení plánované výsledovky, účtu zisku a ztrát, navazující na základní schéma vykazování zisku v účetnictví.
- ❖ Plánování zisku prostřednictvím kvantifikace vlivu změn jednotlivých základních faktorů, především očekávaného vlivu změn realizované produkce, cen, nákladů, sortimentu apod., na vývoj zisku ve srovnání se skutečností výchozího období. Takto lze postupovat především u plánování provozního zisku.
- ❖ Plánování zisku s pomocí dosaženého souhrnného ukazatele rentability tržeb, aplikovaného na předpokládanou výši tržeb v budoucnosti. V tomto případě se předpokládá nezměněná rentabilita tržeb podniku. Plánování zisku pomocí

různých optimalizačních modelů, umožňujících hledání maximálně možného zisku podniku při různém složení výrobního programu a s respektováním nejdůležitějších výrobních a odbytových omezení.

- ❖ Plánování „minimálně potřebného zisku“. Jde o plánování dlouhodobějšího výhledu o potřebě zisku s ohledem na plánované záměry v jeho použití na rozvoj podniku, rezervy, fondy ze zisku a daně. Vychází se tedy z předpokládaných potřeb hrazených ze zisku, nikoliv z konkrétních faktorů působících na zisk.

Obvykle se v praxi uvedené techniky dlouhodobého plánování zisku různě kombinují, vzájemně srovnávají a posuzují se různé varianty.

Používání nerozděleného zisku k samofinancování podnikového rozvoje zvyšuje vlastní kapitál podniku. V takovém případě se hovoří o zjevném financování, které je zachyceno v bilanci podniku.

2.1.3 Rezervní fondy

Rezervní fondy jsou součástí vlastního kapitálu podniku. Představují část zisku, kterou si podnik ponechá jako ochranu proti různým rizikům. Pokud je podnik nemusí použít na financování předem určených potřeb, mohou být dočasně do určité míry využity jako interní zdroj financování rozvoje.

V podnicích se většinou tvoří dva druhy rezervních fondů:

- a) povinné – tvořeny na základě zákona,
- b) dobrovolné – podnik si je vytváří sám.

Nejdůležitějším úkolem rezervních fondů je umožnit eventuální úhradu ztrát z podnikání. Vystupují jako všeobecně použitelné rezervy. Dobrovolné rezervní fondy vznikají na základě vlastního rozhodnutí podniku. Mají zpravidla přesně vymezený účel použití, což omezuje jejich mobilitu ve finančním řízení. Mohou být však tvořeny i na předpokládané větší investice podniku.

Principy tvorby a užití rezervních fondů:

- ❖ Rezervní fond je univerzální finanční rezerva, tvořená převážně ze zisku po zdanění.
- ❖ Tvoří se povinně u akciových společností a společností s ručením omezeným, jakmile dosáhnou zisku. Dobrovolně se může tvořit již při vzniku společnosti a to z příplatků společníků nad hodnotu vkladů.
- ❖ Je stanovena minimální výše tvorby rezervního fondu (pro a. s.):

Společnost je povinna vytvořit rezervní fond z čistého zisku vykázaného v řádné účetní závěrce za rok, v němž poprvé čistý zisk vytvoří, a to ve výši nejméně 20 % z čistého zisku, avšak ne více než 10 % z hodnoty základního kapitálu. Tento fond se ročně doplňuje o částku určenou stanovami, nejméně však 5 % z čistého zisku, až do dosažení výše rezervního fondu určené ve stanovách, nejméně však do výše 20 % základního kapitálu. To neplatí, jestliže rezervní fond již vytvořila příplatky nad emisní kurs akcií. Takto vytvořený rezervní fond do výše 20 % základního kapitálu lze použít pouze k úhradě ztráty.⁹⁾
- ❖ Rezervní fond se může tvořit také snížením základního kapitálu, max. o 10 %, na úhradu budoucí ztráty, použitím nerozděleného zisku nebo jiných fondů, které může podnik používat dle svého uvážení.
- ❖ Jestliže si podnik přidělí do rezervního fondu více než je povinen, vzniká dobrovolná část rezervního fondu, jejíž užití není zákonem omezeno a může být použita dle rozhodnutí podniku.

V českých podnicích (nefinančního charakteru) se podíl rezervního fondu na vlastním kapitálu pohybuje průměrně okolo 4 – 5 %.

2.1.4 Výhody a nevýhody samofinancování

Přednosti samofinancování spočívají zejména v tom, že se snižuje finanční riziko z vyššího zadlužení, nevznikají náklady na emisi cenných papírů. Samofinancování umožňuje

⁹⁾ Obchodní zákoník, [online]. [cit. 8. 5. 2005]. Dostupné z:
<<http://business.center.cz/business/pravo/zakony/obchzak/cast2h1d5.aspx>>

i financování investic s vyšším rizikem, na které je obtížné zajistit externí zdroje financování.

Nevýhodou samofinancování ze zisku je malá stabilita zadrženého zisku s ohledem na vysokou pohyblivost celkového podnikového zisku. Někdy se za nevýhodu samofinancování považuje nebezpečí méně intenzivního tlaku na efektivnost investice. Je to tím, že zde nepůsobí kapitálový trh a podniky jsou tak ochotny financovat i méně efektivní investice.

2.2 Cizí zdroje financování

Vedle interních zdrojů financování využívají podniky pro financování celou řadu zdrojů externích. Jsou mnohem rozmanitější než zdroje interní, což souvisí s rozvojem a inovacemi na finančních trzích. Financování investic pomocí těchto různorodých dlouhodobých návratných zdrojů se nazývá také dluhovým nebo návratným financováním, nebo-li financováním z cizích zdrojů. Externí financování umožňuje přesněji reagovat na potřebné změny podnikového majetku v souvislosti se změnou situací na trhu, umožňuje také rychlejší a rozsáhlejší tvorbu podnikového kapitálu při zakládání podniku. Za předpokladu, že náklady na pořízení externího kapitálu jsou nižší než rentabilita celkového kapitálu, externí financování umožňuje zvyšování efektivnosti podnikání a růst rentability vlastního kapitálu.¹⁰⁾

Zapojení externích zdrojů financování má však i některé problémy. Zvyšují se náklady podniku ve formě úroků a zároveň se zvyšují nároky na udržování likvidity, aby podnik mohl vždy splácet své závazky. Proto je nutné při širším zapojování externích zdrojů podnikového kapitálu vždy komplexně ohodnotit všechny důsledky využití těchto zdrojů a jejich dopad na podnik. K tomu slouží úvahy o vlivu zvýšení kapitálu pomocí externích zdrojů na čistý zisk, rentabilitu celkového a vlastního kapitálu a úvahy o vývoji likvidity podniku.

¹⁰⁾ VALACH, J., aj. *Finanční řízení podniku*. 2. vyd. Praha: Ekopress, 1999. s. 29 – 31. ISBN 80-86119-21-1

2.2.1 Dlouhodobé úvěry

Jednou z možností získávání externích finančních zdrojů na investice jsou různé formy dlouhodobých dluhů, vznikajících individuální smlouvou mezi věřitelem a dlužníkem. Realizují se prostřednictvím konkrétní dohody s bankami či jinými finančními institucemi, eventuálně přímo s kapitálově silnými společnostmi. Někdy se tyto formy dlouhodobých dluhů zahrnují pod název „finanční úvěry“.

V bilancích českých podniků v současnosti jsou všechny návratné dlouhodobé zdroje financování zahrnovány do dvou skupin:

- ❖ **Dlouhodobé závazky** – emitované dluhopisy, dlouhodobě přijaté zálohy od odběratelů, vydané dlouhodobé směnky a jiné dlouhodobé závazky.
- ❖ **Dlouhodobé bankovní úvěry** – dlouhodobý bankovní úvěr mohou podniky získávat od bank či jiných finančních institucí, nejčastěji jako termínovanou půjčku nebo hypoteční úvěr.

2.2.1.1 Hypoteční zástavní listy

Hypoteční zástavní listy emitují jen banky, které k tomu mají oprávnění a ručí za ně především svým vlastním kapitálem. Hypoteční zástavní listy jsou dluhopisy, jejichž krytí je zabezpečeno zástavním právem na nemovitý majetek. Jedná se zejména o bytový či pozemkový majetek, nikoliv majetek průmyslový, jehož hodnota je velmi kolísavá. Podnik, který žádá úvěr, nabídne bance jako záruku nemovitost, banka si pak zajistí zápisem do pozemkových knih své zástavní právo a na základě toho pak emituje zástavní listy a předá je podniku. Zástavní listy jsou obchodovatelné. Podnik, aby získal peněžní prostředky, je musí prodat buď sám nebo prostřednictvím banky. Z půjčky splácí bance úrok a splátky dluhů. Hypoteční banka vyplácí majitelům zástavních listů úrok a postupně je umořuje. Banka tak vystupuje ve vztahu k podniku jako věřitel a ve vztahu k majiteli zástavních listů jako dlužník.

Další důležitou otázkou hypotečního úvěrování je odhad tržní ceny nemovitosti a její dynamiky v budoucnosti. Nadhodnocení zastavovaného majetku může, v případě nutného prodeje zastavené nemovitosti, způsobit bance obtíže se splácením hypotečních listů. Proto jsou banky velmi opatrné při oceňování nemovitostí. Nestačí jim obvykle ocenění nemovitosti zjištěné veřejnými orgány, ale samy si určují vlastní postupy oceňování.

Získávání hypotekárních úvěrů pro podnik je zdlouhavější a složitější, než u jiných druhů dlouhodobých úvěrů. Vyplývá to především z nutnosti prokazovat vlastnictví nemovitosti a její kvality, z nutnosti záznamu zástavního práva v pozemkových knihách a ze složitého procesu odhadování ceny nemovitosti.

2.2.1.2 Dodavatelské úvěry

Vedle dlouhodobých bankovních úvěrů se jako zdroj financování podnikových investic mohou objevovat i úvěry dodavatelské. Poskytují se zejména u dodavatelů strojů a technologických zařízení tak, že dodávají jednotlivé stroje či investiční celky, které odběratel splácí postupně eventuálně najednou včetně úroků. Dodavatelé si tak pomáhají zajišťovat prodej svých investičních celků, náročných na peněžní prostředky.

Z hlediska záruky můžeme dlouhodobé dodavatelské úvěry rozdělit na dva typy:

- ❖ podmíněný prodejní kontrakt,
- ❖ úvěr na movitou zástavu.

Při podmíněném prodejním kontraktu zůstává dodavatel vlastníkem dodávky až do okamžiku úhrady všech splátek. Při koupi odběratel zpravidla uhradí menší část ceny dodavateli a vydá vlastní směnku na zbytek ceny. Odběratel pak uhrazuje dodavateli jistinu a úrok tak dlouho, dokud směnka není splacena. Teprve po poslední splátce přechází majetek do vlastnictví odběratele. V případě neplnění závazku může dodavatel majetek převzít zpět.

Při úvěru na movitou zástavu zařízení přechází do vlastnictví odběratele, který postupně splácí hodnotu dodávky. Zařízení však slouží pro věřitele jako záruka.

2.2.1.3 Termínované půjčky

Zřejmě nejčastěji využívaný zdroj financování z dlouhodobých úvěrů. Obvykle to jsou půjčky na rozšiřování fixního majetku, a proto jsou nazývány investičními úvěry. Mohou však být poskytovány i na trvalé rozšíření oběžného majetku, hlavně zásob, na pořízení dlouhodobého nehmotného majetku (nákup licencí, pořízení dlouhodobého nehmotného majetku vlastním výzkumem), na několikaleté rozlišování nákladů příštích období, na nákup dlouhodobého finančního majetku. Finanční instituce, které poskytují termínované půjčky, sjednávají úvěrové smlouvy mezi podnikem a věřitelem. Ve smlouvě obvykle požadují majetkové záruky či záruky jinou právnickou osobou, určují lhůtu splatnosti úvěru, podíl interních zdrojů podniku na krytí investic apod. Věnují velkou pozornost analýze očekávaných finančních efektů příslušné úvěrované investice, která má přispět k finanční stabilitě podniku a k zajištění splatnosti úvěru.

Splácení termínovaných půjček se může realizovat buď pomocí anuitních pravidelných plateb za celé období nebo splátkami určenými v různé výši. Při postupném umořování termínované půjčky během doby její splatnosti může být umořovací plán založen na čtvrtletních, pololetních či ročních splátkách úvěru a úroku. Splátky mají často charakter anuitních splátek, tj. stejná výše splátek po celou dobu splatnosti s tím, že v rámci anuitní splátky postupně klesá podíl úroků a stoupá podíl úmoru. Jsou však možné i jiné typy splátek:

- ❖ Stejně splátky na úmor půjčky s tím, že úroky se počítají z klesajícího stavu půjčky, tj. souhrnné splátky úmoru a úroku jsou pak odlišné a neustále klesají.
- ❖ Rozdílné splátky na úmor, doprovázené klesajícími úroky ze zůstatku půjčky.
- ❖ Anuitní souhrnné splátky, které jen částečně umoří půjčku. Zbytek půjčky je splacen jednorázově na konci doby splacení.
- ❖ Jednorázová splátka na konci doby splatnosti v kombinaci s pravidelnými úrokovými splátkami, nejčastěji čtvrtletními, po celou dobu splatnosti.

Při anuitní splácení stejnou souhrnnou splátkou je pro podnik důležité rozdělení souhrnné splátky na úrok a úmor, protože úroky jsou daňově uznatelným nákladem oproti daňově neuznatelné splátce úvěru.

Termínované půjčky jsou pro svůj vyšší stupeň rizikovosti intenzivněji spojovány s různými zárukami a ochrannými ujednáními než krátkodobé úvěry. Záruky termínovaných půjček mohou mít charakter osobního zajištění či reálného zajištění. Při osobním zajištění přejímá třetí osoba (ručitel) na sebe závazek, že v případě platební neschopnosti dlužníka splní závazek vůči věřiteli. Ručitelem může být např. mateřská společnost vůči dceřiným společnostem, jiné velké podniky, komerční banky, speciální záruční společnosti i stát. Při reálném zajištění dlužník předává bance zástavy (zpravidla cenné papíry, zboží, různá práva např. patentní) nebo jiné věci (movité části majetku) či postupuje své pohledávky vůči třetím osobám. Reálným zajištěním může být i nemovitý majetek dlužníka (hypotekární zajištění). Podnik je v tomto případě omezen v disponování se svými nemovitostmi. Zatížení nemovitosti (hypotéka) je vždy úředně zachyceno v pozemkových knihách.¹¹⁾

Ochranná ujednání mají za cíl dále ještě zvýšit účinnost záruk a zajistit splacení termínovaných půjček věřitelům.

Ochranná ujednání jsou:

- ❖ Pozitivní ochranná ujednání: podnik souhlasí s určitými opatřeními v průběhu poskytnutí půjčky (předkládání periodických finančních výkazů věřiteli, pojištění podnikového majetku, zachování minimální úrovně pracovního kapitálu apod.).
- ❖ Negativní ochranná ujednání: podnik se zavazuje neprovádět bez souhlasu banky určité činnosti (neposkytovat svůj majetek jako záruku jiným věřitelům, neprodávat či nepronajímat svůj majetek, podnik se nesmí slučovat s jinými podniky bez souhlasu banky).
- ❖ Restriktivní ochranná ujednání: podniku jsou vystaveny určité limity, které musí dodržovat (limit celkových mezd, limit rozvojových investic, limit dalších úvěrů apod.). Tato restriktivní opatření směřují k posílení vlastní kapitálové báze podniku a zvyšují tak zajištění termínované půjčky.

Termínované půjčky obsahují ujednání, která umožňují bance trvat na okamžitém splacení celé půjčky za určitých podmínek. Těmito podmínkami může být např. neplacení úroků a jistin, zkreslené či nepřesné informace o finanční situaci podniku, neplnění jednotlivých

¹¹⁾ VALACH, J., aj. *Investiční rozhodování a dlouhodobé financování*. 1. vyd. Praha: Ekopress, 2001. s. 49. ISBN 80-86119-36-6

ochranných ujednání, specifikovaných ve smlouvě. Obvykle banky požadují okamžité splacení celé zbývající půjčky spíše výjimečně, jako poslední alternativu. Předtím se snaží dohodnout s podnikem na určitých opatřeních, směřujících k obnovenému plnění závazků (upravený umořovací plán atd.). Pomocí termínovaných půjček mohou získat zdroje i podniky, které si nemohou dovolit upisovat obligace, protože by je velmi těžce umísťovaly na peněžním trhu. V úvěrových smlouvách je možné přihlížet k individuálním podmínkám podniku, ovlivňujícím tvorbu finančních zdrojů a přizpůsobit tomu splatnost úvěru. Podnik šetří náklady spojené s emisí obligací, úroky z termínovaných půjček však obvykle převyšují úroky z obligací.

Střednědobé termínované půjčky (lhůta splatnosti 1 – 5 let) poskytují nejvíce obchodní banky, které nedisponují velkým rozsahem dlouhodobých úspor. Naopak pojišťovny a penzijní fondy se orientují na dlouhodobé termínované půjčky (více než 5 let).

2.2.1.4 Hlavní rozdíly mezi obligacemi a úvěry

Od získávání zdrojů na investice upisováním podnikových obligací se bankovní a dodavatelské úvěry liší v několika směrech:

- ❖ Jako věřitel funguje jedna instituce, nikoliv celý kapitálový trh. Podmínky poskytnutí úvěru a systém jeho splacení je proto možné lépe přizpůsobit individuální situaci budoucího věřitele i dlužníka.
- ❖ Bankovní a dodavatelské dlouhodobé úvěry mohou získat na prokazatelně efektivní akce i méně známé a menší firmy, což při upisování obligací na kapitálovém trhu většinou neplatí.
- ❖ Úvěry, na rozdíl od obligací, nevyžadují povolení a registraci státními orgány, nemusí být veřejně oznamovány a nejsou s nimi spojeny rozsáhlé emisní náklady. Na druhé straně úroky z úvěru bývají vyšší, než úroky z obligací s ohledem na vyšší riziko individuálního věřitele.
- ❖ Úvěry poskytované na základě úvěrové smlouvy, nejsou obchodovatelné na kapitálovém trhu.

2.2.2 Leasing

Termín *leasing* byl převzat do české terminologie z anglického slova, které v překladu znamená *pronájem*. Leasing je prostředkem umožňujícím užívání věcí či práv, které jsou ve vlastnictví jiného subjektu (leasingové společnosti) a to na nezbytně nutnou dobu. V rámci leasingové operace pořizuje leasingová společnost (poskytovatel leasingu) věc, právo nebo jinou majetkovou hodnotu, obecně „předmět leasingu“, požadovanou smluvním partnerem (leasingovým nájemcem, příjemcem leasingu), který často vybírá i výrobce, prodejce či dovozce předmětu. Předmět leasingu je poskytován dlouhodobě, na dobu určitou, do úplatného užívání příjemce leasingu s možností přechodu do vlastnictví uživatele po ukončení doby trvání leasingové smlouvy. Dalšími možnostmi jsou návrat předmětu leasingu jeho poskytovateli nebo následné uzavření leasingové smlouvy za nových podmínek.

Leasing je forma podnikání, jehož podstatou je pronájem výrobků a výrobních prostředků na určité období na základě úhrady leasingových poplatků formou splátek. Uplatňuje se zejména u předmětů dlouhodobé spotřeby, ale i ve službách. Nahrazuje investování, jehož předmětem může být jakýkoliv hmotný i nehmotný majetek.

Leasing realizují bankovní ústavy nebo specializované firmy, obvykle dvěma formami, jako finanční nebo tzv. provozní leasing. V prvním případě, po úplné úhradě hodnoty pronajatého předmětu leasingu, se tento předmět stává majetkem nájemce, ve druhém případě se nepředpokládá úhrada hodnoty zařízení.

Při leasingové obchodní operaci je možné získat přístup k využití potřebného stroje, zařízení nebo jiné majetkové hodnoty **bez rizik spojených s jeho vlastnictvím**. S využitím leasingu lze získat tuto věc do vlastnictví po ukončení leasingu za cenu blízkou její zůstatkové hodnotě. V průběhu leasingu nebo bezprostředně po jeho skončení je možné tyto majetkové hodnoty obměnit za modernější nebo technicky dokonalejší. Leasingem lze

naplnit podnikatelský nebo spotřebitelský záměr bez shromáždění prostředků potřebných na jejich pořízení. Lze jím dosáhnout financování investice z následné produkce.¹²⁾

Leasing se v rámci své existence a použití rozlišuje z pohledů majetkoprávních, typu leasingového nájemce, leasingového pronajímatele, zůstatkové hodnoty apod. Pro účely diplomové práce se budu v následující kapitole především zabývat leasingem z pohledu majetkoprávního. V další části pak rozčlením leasing podle různých hledisek.

2.2.2.1 *Leasing z hlediska majetkoprávních vztahů*

Operativní leasing

Operativní nebo také provozní leasing umožňuje krátkodobě až střednědobě užívat potřebný předmět leasingu po dobu potřebnou příjemcem. Smlouvy o operativním leasingu bývají uzavírány na dobu, která je výrazně kratší než životnost a doba odpisování příslušného majetku. Nebezpečí škody na věci, běžná vlastnická rizika i investiční riziko nese při operativním leasingu zásadně leasingová společnost. Odpovídá za provozu schopnost předmětu leasingu a za dosahování provozních parametrů tohoto předmětu. Nese dále náklady údržby a oprav předmětu leasingu. Při jeho poruše brání dohodnutému užívání zpravidla poskytuje náhradní předmět podobných parametrů. Leasingová společnost nese při operativním leasingu také riziko poklesu tržní hodnoty předmětu.

V praxi tedy leasingová společnost zakoupí předmět leasingu, který katalogizuje a zájemce má tak možnost si z takového katalogu vybrat. Pouze ojediněle kupuje společnost předmět podle přání zákazníka. Doba pronájmu bývá sjednána dle požadavků zákazníka. Po skončení operativního leasingu je příslušný majetek vrácen leasingové společnosti, pokud nedojde k jiné dohodě.

Operativní leasing je vhodnou cestou především k užívání věcí, které podléhají v dnešní době rychlému technologickému pokroku či módním trendům jako jsou počítače,

¹²⁾ BENDA, V. *Leasing – právní, účetní a daňové postupy v praxi včetně příkladů*, 1. vyd. Praha: Polygon, 2000. s. 41. ISBN 80-7273-011-0

komunikační technika nebo osobní automobily. Umožňuje pravidelnou obměnu potřebné věci. Zbavuje uživatele starostí s provozováním předmětu leasingu, protože leasingová společnost zajišťuje při operativním leasingu na své náklady pravidelnou údržbu a často i běžný provoz. Odpovídá za dodržování předpisů souvisejících s provozem předmětu leasingu, např. za absolvování předepsaných technických či ekologických kontrol, hradí daně i poplatky spojené s jeho vlastnictvím a provozem. Jde tedy o komplexní službu. Uživatelé volí operativní leasing v případech, kdy nemají zájem na vlastnictví daného předmětu a očekávají, že tento majetek bude udržován v provozuschopném stavu leasingovou společností, byť i za cenu vyšších nákladů.

Finanční leasing

Při finančním leasingu nebo také finančním pronájmu je na příjemce leasingu přenesena odpovědnost za předmět leasingu, tj. údržba i opravy, ale i nebezpečí a rizika vztahující se jak k předmětu leasingu (nebezpečí poškození, riziko poklesu tržní hodnoty), tak k jeho užívání (včetně nebezpečí plynoucích z provozu tohoto předmětu pro třetí osoby). Doba finančního leasingu se většinou řídí daňovými předpisy a blíží se odpisové době daného předmětu. Součástí smlouvy je stanovené předkupní právo nájemce po řádném ukončení leasingové operace, kterou může, ale nemusí nájemce využít. Je-li nájemce podnikatelským subjektem, musí dodržet znění zákona o dani z příjmu včetně všech novelizovaných ustanovení. Pokud by se tak nestalo, nemohl by využívat daňového zvýhodnění, které finanční leasing přináší.

Do finančního leasingu se řadí i tzv. **přímý pronájem**, kdy si firma vyhlédne přímo u výrobce konkrétní výrobek, potom se dohodne s některou leasingovou společností, která výrobek koupí na své náklady a pronajme ho dané firmě, se kterou zároveň sepíše smlouvu o finančním leasingu. Termín **úvěrovaný finanční leasing** se používá v případě, kdy si pronajímatel vypůjčí část finančních prostředků na nákup určitého předmětu pronájmu a smlouvou o finančním leasingu ručí věřitel za splacení úvěru.¹³⁾

¹³⁾ PAVLÍKOVÁ, A. *Finanční řízení v praxi*, 1. vyd. Praha: Alena Pavlíková, 1998. s. 32 – 34. ISBN 80-2384-305-2

V současné době je také velice rozšířený leasing, který poskytují leasingové společnosti založené speciálně pro tento účel určitým výrobcem. Jedná se o dceřiné společnosti, jejichž vlastníkem jsou automobilové firmy nebo velcí strojírenští a průmysloví výrobci.

Zpětný leasing

Při zpětném leasingu kupuje leasingová společnost předmět leasingu od klienta a následně ho původnímu majiteli poskytuje do finančního pronájmu. Smyslem této transakce pro příjemce leasingu je opatření potřebných prostředků, např. při časovém nesouladu mezi úvěrem poskytnutým na nákup předmětu leasingu a jeho životností. Bývá využíván i k optimalizaci kapitálové struktury, k dosažení co nejvhodnějšího poměru vlastních a cizích zdrojů financování aktiv a celkových finančních toků příjemce zpětného leasingu. Dalším motivem zájmu o využití zpětného leasingu může být i daňové hledisko, pokud nemůže příjemce efektivně využít daňové odpisy při vykázané hospodářské ztrátě (snaha využít zvýhodnění daňových sazeb pro odpis u pronajatého zařízení). Předmětem zpětného leasingu bývají majetkové hodnoty, které jsou minimálně nebo pouze částečně odepsané. Jde v podstatě o převod vlastnictví bez fyzického pohybu zařízení. Velkou nevýhodou je, že při bankrotu leasingové společnosti se jedná o její majetek a zařízení může být použito v rámci konkurzu.

Leasingová operace probíhá tak, že leasingový nájemce platí nájemné v řádných splátkách a účtuje je pouze v případě, když jde o podnikatele a to do nákladových položek svého účetnictví. Ukončením leasingové smlouvy pronajímatel odprodá předmět leasingu nájemci za zůstatkovou nebo smluvní cenu.

2.2.2.2 Další formy leasingu

Podle zůstatkové hodnoty na konci doby nájmu:

Leasing s plnou amortizací

Nájemné je inkasované pronajímatelem v průběhu leasingového období. Zcela pokrývá náklady leasingové společnosti spojené s pořízením zařízení a s průběhem leasingu a k tomu přinese předem stanovený zisk. Zůstatková hodnota na konci leasingu je pak tedy velmi malá, někdy i nulová.

Leasing se zůstatkovou hodnotou

Nájemné inkasované pronajímatelem v průběhu leasingového období nepokrývá pronajímateľovy náklady spojené s pořízením zařízení a s průběhem leasingu. Tato částka pak musí být uhrazena na konci leasingového období.

Podle typu leasingového pronajímatele:

Podnikatelský leasing

Leasingovým pronajímatelem je v tomto případě podnikatelský subjekt, který pak využívá možnosti daňových úlev z titulu časového rozlišování nelineárních splátek a přímého účtování lineárních splátek do nákladové třídy. Leasingový nájemce musí leasingové společnosti dodat podnikatelský záměr, vývoj a stav ekonomiky, marketingovou rozvahu, poslední daňové přiznání, informace o reklamním plánu a další údaje, které by prokazovaly kvalitu podnikatele.

Komunální leasing

Leasingovým nájemcem může být pouze nevýdělečná organizace a ne podnikatelský subjekt nebo soukromá osoba. Jedná se o leasing určený pro města a obce, leasing pro školy, nemocnice, nadace, vědecké a výchovné ústavy. Není možné využívat daňových úlev, ale jiných specifických výhod a doplňkových služeb leasingu a tím se leasing stává zajímavější finanční službou.

Spotřebitelský leasing

Leasing není určen pro podnikatele a nevýdělečné subjekty, ale pro soukromé osoby, čemuž odpovídají i potřebné doklady pro schválení leasingové operace. Při žádosti o spotřebitelský leasing se běžně předkládá potvrzení o skutečné výši příjmu občanů tak, aby byla zajištěna návratnost investice leasingové společnosti. Není sice možné využívat leasingových výhod, ale splátkového režimu pořízení investice a doplňkových služeb k leasingu.

Podle typu leasingového nájemce:

Restituční leasing

Kapitál používaný pro koupi předmětu leasingu pochází z řešení restitucních nároků. Kapitál slouží k přímému nákupu. Je-li kapitál v nemovitostech a jiném nepeněžním movitém majetku, pak slouží jako zástava. Na tomto základě získá leasingová společnost od bankovních institucí likvidní zdroje s rozdílnou délkou splatnosti.

Leasing je prováděn podle pravidel finančního, operativního i zpětného leasingu.

Bankovní leasing

Tento leasing je provádět buď speciálními útvary bank, kde je tento produkt alternativním způsobem poskytnutí úvěru, nebo dceřinými leasingovými společnostmi bank, které od nich získávají finanční zdroje. Banka nebo její dceřiná společnost získá navýšení výnosu o leasingové procento, které je vylepšením úrokového procenta úvěrů.

Leasing je prováděn podle pravidel finančního, operativního i zpětného leasingu.

Odbytový leasing

Leasingová společnost v rámci výrazného producenta navrhuje leasingovou společnost, která financuje odbyt dané značky, sortimentu i sortimentních řad. Leasing je prováděný smluvně zakotvenou dohodou mezi výrobcem, dodavatelem nebo distributorem a leasingovou významnou tuzemskou společností.

U obou předmětů jde o podporu prodeje a zajištění odbytu těm zájemcům o předmět leasingu, kteří nemají dostatečné množství okamžitých likvidních finančních prostředků.

Leasing je prováděn podle pravidel finančního, operativního i zpětného leasingu.

Komerční, tuzemský leasing

Zahraniční leasingová společnost nebo subjekt s dominantní zahraniční kapitálovou účastí je leasingový pronajímatel. Společnost používá zahraniční zdroje a doplňkové i finanční prostředky tuzemské.

Leasing je prováděn podle pravidel finančního, operativního i zpětného leasingu.

2.2.2.3 Výhody a nevýhody leasingu

Všeobecné výhody leasingu

- ❖ vyřízení leasingové smlouvy může být rychlejší než získání úvěru,
- ❖ riziko inflace nese obvykle leasingová firma,
- ❖ při pořízení předmětu leasingu není nutný kapitál na jednorázové vynaložení všech prostředků na investici,
- ❖ kapitál pak může být použit na jiné účely,
- ❖ zařízení vydělává v průběhu splácení na pokrytí své pořizovací ceny,
- ❖ leasingové splátky mohou být při domluvě s leasingovou společností shodné se skutečnými výkonnými parametry. Tak může nájemce splácet jen tolik, kolik předmět leasingu produkuje, nebo jaký finanční objem realizuje,
- ❖ jestliže se předmět využívá jen během sezóny, je možné po dohodě s leasingovou sjednat nepravidelné splátky,
- ❖ leasing spoří podnikatelským subjektům jejich finance. Leasingová společnost využívá zrychleného odpisování oproti normálnímu, které používá podnikatel, který koupí předmět na úvěr nebo za hotové peníze.

Nevýhody leasingu:

- ❖ v leasingových splátkách je nutno zaplatit finanční službu a zisk leasingové společnosti, a proto pořízení na leasing bývá dražší než pořízení na úvěr či za hotové,
- ❖ výrazně omezená vlastnická práva k předmětu leasingu, neboť po celou dobu pronájmu patří leasingové společnosti a nájemce tak nemůže provádět ani sebemenší úpravy bez jejího souhlasu,

- ❖ předmět po skončení leasingu získá nájemce zcela nebo téměř odepsaný, takže ztrácí výhodu daňových odpisů, i když předmět dále užívá,
- ❖ některá vlastnická rizika jsou přenášena na nájemce, například v případě odcizení nebo totálního zničení předmětu, pokud není poskytnuta náhrada od pojišťovny v plné výši,
- ❖ nájemce nemůže vypovědět smlouvu, pouze za předpokladu dost vysokého penále,
- ❖ v případě, že by se leasingová společnost dostala do špatné finanční situace nebo až do bankrotu, musí nájemce vrátit předmět pronajímateli a jednat o vyrovnání.

2.2.2.4 Rizika leasingu

Vlastnické riziko

S vlastnictvím předmětu se pojí riziko, že po uplynutí záruční lhůty nebude předmět fungovat bez závad. Při sestavování leasingové smlouvy se leasingová společnost snaží toto riziko přenést na nájemce.

Investiční riziko

Všechny investice s sebou nesou riziko, že nebudou amortizovány. Nájemce je ale smluvně zavázán k úhradě nájemného bez ohledu na efektivitu využití předmětu leasingu.

Možnosti snížení tohoto rizika:

- ❖ s leasingovou společností je možno v případě signalizovaných potíží jednat o vrácení předmětu leasingu i během základní nájemní lhůty.
- ❖ lhůta převádění kapitálu by mohla být minimálně stejně dlouhá jako lhůta vázání kapitálu.
- ❖ v případě potíží může být k dispozici know-how leasingové společnosti při zhodnocení předmětu leasingu. Pozitivně působí poradenská funkce leasingové společnosti v rámci investičních záměrů.
- ❖ každá leasingová společnost pro snížení rizik důkladně prověřuje v celém průběhu přípravy a realizace leasingové operace jednotlivé doklady a informace. Je nezbytné celou leasingovou operaci zajistit co nejdůkladnějším způsobem.

Kritickými místy vztahu stran leasingové operace jsou:

- ❖ první kontakt leasingové společnosti se zájemcem o leasing,
- ❖ předložení základních informací a příslušných podkladů,
- ❖ prověřování informací o potencionálním klientovi a podkladů pro uzavření leasingové smlouvy,
- ❖ matematický variantní model alternativ leasingových splátek,
- ❖ uzavření leasingové smlouvy,
- ❖ uzavření kupní smlouvy s výrobcem nebo dodavatelem předmětu leasingu,
- ❖ uvedení předmětu leasingu do provozu,
- ❖ účtování a splácení leasingového nájemného,
- ❖ ukončení leasingové smlouvy.

3 CHARAKTERISTIKA SSŽ, A. S., ZÁVOD LIBEREC

3.1 Současný stav

Počátkem roku 2005, kdy byla změněna organizační struktura celé společnosti, závod Liberec byl zařazen do „**oblasti Čechy východ**“ společně se závody v Hradci Králové, Pardubicích a dceřinými společnostmi Východočeská obalovna, s. r. o. a Liberecká obalovna, s. r. o.

Závod Liberec, dříve označovaný jako odštěpný závod 2 Liberec, dnes tedy spadá do oblasti Čechy východ a ta podléhá vedení a. s. se sídlem v Praze, tzv. „ředitelství akciové společnosti“ (dále jen „ŘAS“).

V současné době je vlastníkem veškerého dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku akciová společnost. Pravomoci, povinnosti a odpovědnosti při hospodaření s tímto majetkem akciové společnosti jsou děleny na základě rozhodnutí představenstva akciové společnosti. Rozhodující pravomoci v oblasti s jejich hospodařením jsou Rozhodnutím GŘ č. 3/1998 „Organizační řád“ § 11 zařazeny do výlučných pravomocí ředitele. Provozovatelem dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku akciové společnosti jsou jednotlivé závody a ředitelství akciové společnosti. Zodpovědnost za řádné hospodaření s DHM a DNM, vedení předepsané evidence, provozování a využívání DHM a DNM při zajišťování náležité odborné péče o tento majetek a za udržování tohoto majetku v náležitém technickém stavu mají na závodech jejich ředitelé, na ŘAS odborní ředitelé. Uživatelem DHM a DNM je vedoucí pracoviště, které tento majetek používá. Práva a povinnosti uživatele stanovuje na jednotlivých závodech provozovatel, tj. ředitel závodu a na ŘAS opět odborní ředitelé.¹⁴⁾

¹⁴⁾ interní materiály SSŽ, a. s., Zásady hospodaření s investičním majetkem. s. 3.

3.2 Pravidla pořizování dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku

Pořizování dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku v jednotlivých letech se řídí plánem investic SSŽ, a. s. pro daný rok. Investiční plán SSŽ, a. s. pro daný rok a výhled pro následující 3 roky je zpracován pro kategorie dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku následujícím způsobem¹⁵⁾:

- a) Návrhy plánu investic zpracovávají jednotliví provozovatelé dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku, tj. závody a ŘAS a předkládají je úseku provozně-výrobního ředitele. Za ŘAS návrh plánu investic zpracovává, na základě návrhů úseku generálního ředitele a úseků odborných ředitelů, úsek provozně-výrobního ředitele.
- b) Návrhy investičních plánů jsou zpracovány v souladu s metodikou a harmonogramem pro zpracování návrhu investičního plánu na rok a výhledu na následující 3 roky. Metodiku a harmonogram navrhuje pro jednotlivé závody a ŘAS úsek provozně-výrobního ředitele a vydává ji generální ředitel.
- c) Předkládané návrhy investičních plánů musí být v souladu s touto metodikou doloženy:
 - Vývojem vybavenosti dlouhodobým hmotným majetkem a jeho využitím v předcházejícím období.
 - Konkretizací potřeb, případně předpokládaným vývojem zakázky v následujícím období.
 - U investičně a technicky náročných položek vyčíslením finanční návratnosti.
 - Plánem vyřazování.
 - Projektem či projektovou studií s vyčíslením investiční náročnosti u investic charakteru investičních staveb.
 - Dalšími materiály podle požadavků provozně-výrobního ředitele.
- d) Projednání předložených návrhů s jednotlivými předkladateli a jejich upřesnění zajišťuje provozně-výrobní ředitel. Při projednávání a upřesňování návrhu spolupracují s provozně-výrobním ředitelem v rámci svých odpovědností odborní

¹⁵⁾ interní materiály SSŽ, a. s., Zásady hospodaření s investičním majetkem, s. 3 – 5.

ředitelé ŘAS a ředitelé závodů. Zpracovaný návrh investičního plánu předkládá provozně-výrobní ředitel generálnímu řediteli a. s.

- e) Pro realizaci investičního plánu v daném roce zpracovává úsek provozně-výrobního ředitele pravidla. Souhlas s realizací investičního plánu včetně těchto pravidel vydává generální ředitel po schválení investičního plánu představenstvem akciové společnosti. Investiční plán je vypracován s prioritami pořízení (1. a 2. pořadí).
- f) Jakékoliv požadavky na pořízení dlouhodobého hmotného, případně dlouhodobého nehmotného majetku v daném roce nad rámec schváleného investičního plánu jsou předkládány provozně-výrobnímu řediteli, který je po jejich projednání a upřesnění předloží ke schválení generálnímu řediteli. Po schválení generálním ředitelem jsou tyto dodatečné požadavky zařazeny do investičního plánu.

3.3 Nákup a realizace investičního plánu

Pořizování dlouhodobého hmotného a dlouhodobého nehmotného majetku je možné provést následujícími způsoby:

- ❖ centrálním nákupem strojů a dopravních prostředků realizovaných úsekem provozně-výrobního ředitele,
- ❖ centrálním nákupem informatiky útvarem ředitele personalistiky a informatiky,
- ❖ samostatným nákupem jednotlivých závodů.

Způsob nákupu je v daném roce stanoven pro každou jednotlivou položku investičního plánu. Pokud existuje pro konkrétní položku investičního plánu více dodavatelů, musí být nákup uskutečněn na základě výsledků výběrového řízení, při kterém jsou vyhodnoceny minimálně 3 konkurenční nabídky. Při výběrovém řízení jsou posuzovány:

- ❖ technické a výkonové parametry,
- ❖ cenové relace,
- ❖ záruční podmínky a délka záruky,
- ❖ zajištění, dostupnost a podmínky záručního a následného servisu,

- ❖ platební podmínky,
- ❖ dodací lhůty atp.

Při výběru má být přihlédnuto k typovosti strojně dopravního parku konkrétního závodu. Při realizaci centrálního nákupu jsou porovnávány výsledky výběrového řízení s podmínkami, které byly při přípravě investičního plánu nabídnuty jednotlivým závodům. Výsledky výběrového řízení jsou se závodem projednány před uzavřením kupní smlouvy nebo smlouvy o dílo.

Realizace investičního plánu je zapracována do investičního plánu formou jeho aktualizace závody na ŘAS útvarem strojů a investic měsíčně, vždy k poslednímu dni daného měsíce. Tato aktualizace je zasílána v elektronické formě útvaru strojů a investic. V rámci měsíční aktualizace investičního plánu je prováděna aktualizace plnění plánu vyřazování.¹⁶⁾

3.4 Vyřazování a likvidace dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku

Základem vyřazovacího procesu dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku je roční plán vyřazování, zpracováváný provozovatelem a předkládaný spolu s návrhem investičního plánu na dané roční období k posouzení odborným ředitelům. Odborní ředitelé posoudí plán vyřazování z hlediska potřeb celé akciové společnosti. Pokud by došlo v průběhu roku ke změnám v plánu vyřazování, musí být také tyto změny posouzeny odbornými řediteli.

Návrh na vyřazení dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku je zpravidla podáván z následujících důvodů:

- ❖ Fyzické opotřebení dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku je takového rozsahu, že oprava tohoto majetku by byla nerentabilní.
- ❖ Morální a technická zastaralost dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku.

¹⁶⁾ interní materiály SSŽ, a. s., Zásady hospodaření s investičním majetkem. s. 3 – 4.

- ❖ Poškození nebo zničení dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku způsobené havárií nebo živelnou pohromou.
- ❖ Odcizení nebo ztráta dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku.
- ❖ Dlouhodobá nepotřebnost dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku v rámci celé a. s.
- ❖ Převod na jinou společnost, vklad majetku do jiné společnosti, prodej, darování atp.

Likvidace dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku, konkrétně dlouhodobého hmotného majetku, se provádí následujícími způsoby:

- ❖ prodejem,
- ❖ převodem na jinou společnost,
- ❖ demontáží na využitelné nebo prodejné agregáty a náhradní díly,
- ❖ sešrotováním.

Návrh na vyřazení dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku předkládá uživatel vyřazovací komisi na formuláři „Protokol o vyřazení“. Vyřazovací komise posoudí návrh na vyřazení majetku včetně navrhovaného způsobu likvidace a rozpočtu a doporučí návrh na vyřazení odsouhlasit, nechat doplnit o chybějící údaje či změnit způsob likvidace. Další možností je, že komise likvidaci zamítne z uvedeného důvodu. Provozně-výrobní ředitel nebo ředitel závodu rozhodne o vyřazení dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku. Likvidace dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku a jeho vyřazení musí být ukončeno nejdéle do šesti měsíců od odsouhlasení návrhu na vyřazení. Po likvidaci provede pověřený zaměstnanec vyřazení majetku z evidence.¹⁷⁾

¹⁷⁾ interní materiály SSŽ, a. s., Zásady hospodaření s investičním majetkem. s. 8 – 11.

3.5 Řízení provozu mechanizačních a dopravních prostředků

3.5.1 Statistika a evidence využití a provozu mechanizačních a dopravních prostředků

Základní kritéria pro hodnocení úrovně hospodaření s dlouhodobým hmotným a nehmotným majetkem vyplývá ze znalosti skutečného časového a výkonového využití jednotlivých strojů a dopravních prostředků a znalosti jejich ekonomiky provozu.

Pro efektivní a ekonomické řízení provozu mechanizace a dopravy a pro rozhodování o obnově a vyřazování jednotlivých mechanizačně dopravních prostředků (dále jen „MDP“) je potřeba pravidelně sledovat a evidovat pro jednotlivé stroje a dopravní prostředky výkonové údaje. Jednotlivé závody, provozovatelé konkrétního dlouhodobého hmotného majetku, pravidelně sledují následující výkonové údaje:

- ❖ **počet ujetých kilometrů** (dále jen „km“) – u všech dopravních prostředků s přidělenou SPZ,
- ❖ **spotřeba pohonných hmot v litrech** – u všech MDP se spalovacím motorem nebo s nezávislým topením na tekutá paliva,
- ❖ **počet přepravených tun** – u všech užitkových, nákladních a speciálních vozidel o nosnosti větší než 3,5 t,
- ❖ **počet moto-hodin** – u všech zařízení kde se sleduje ,
- ❖ **počet hodin v rozsahu** – různé možnosti sledování v závislosti na sledovaných ukazatelích (jízda, čekání, opravy, práce včetně přemístění po vlastní ose a další prostoje) ,
- ❖ **výkony v tunách**,
- ❖ **výkony v m² a m³**.

Pro hodnocení ekonomiky provozu jednotlivých strojů a dopravních prostředků je také nutné sledovat následující náklady:

- ❖ osobní náklady posádky nebo obsluhy,
- ❖ náklady na přemístění dopravním prostředkem (nikoliv po vlastní ose), eventuálně montáž a demontáž,

- ❖ náklady na pohonné hmoty a energie včetně olejů a mazadel,
- ❖ náklady na pneumatiky,
- ❖ účetní odpisy,
- ❖ náklady na opravy v následném členění:
 - a) provedené vlastními kapacitami v závodu,
 - b) provedené externími dodavateli (včetně u ostatních závodů v rámci a. s.),

U nákladů na opravy je rozlišováno, jestli jsou náklady na opravy hrazeny z provozních nákladů nebo z vytvořené rezervy na opravy.

- ❖ daně a odvody,
- ❖ pojištění.

Současně se sledováním nákladů na provoz je důležité, aby byly sledovány výnosy dosahované provozováním jednotlivých MDP. Spotřebu PHM a energií je vhodné vyhodnocovat v návaznosti na provedené výkony (ujetě km, moto-hodiny či hodiny v provozu atd.) a porovnat skutečnou spotřebou s normovanou. Na základě těchto údajů z informačního systému (zejména analytických karet) by měla být pravidelně vyhodnocována hospodárnost provozu jednotlivých zařízení.

3.5.2 Zásady nájmu externích mechanizačních a dopravních prostředků

Externí MDP jsou nájímány pouze tehdy, jsou-li veškeré vlastní kapacity závodu plně využity a pokud prokazatelně nemohou být potřeby závodu pokryty vnitropodnikovým pronájmem srovnatelného MDP v rámci celé akciové společnosti. Nájem externích MDP oproti vnitropodnikovému pronájmu je upřednostňován pouze z následujících důvodů:

- ❖ technické parametry vlastního MDP jsou pro potřebné nasazení nedostatečné nebo nevhodné a technické parametry externího MDP jsou vyhovující,
- ❖ vnitropodnikový pronájem by byl vzhledem k předpokládané době pronájmu a vzhledem k nutným nákladům na přepravu vnitropodnikového MDP neekonomický.

V případě dlouhodobého nájmu, tj. nájmu delšího než 1 měsíc, musí být smluvně dohodnuta výpovědní lhůta pro případ, že se v průběhu nájmu uvolní vlastní kapacita v rámci závodů či celé a. s.

V rámci celé a. s. platí trvalý zákaz nájmu externích osobních a užitkových vozidel.

4 VOZOVÝ PARK, MECHANIZACE A AUTODOPRAVA

Protože výrobním programem firmy jsou především stavby a rekonstrukce silnic, realizace tramvajových a železničních staveb, ale také stavby a rekonstrukce sportovních areálů a ekologické a vodohospodářské stavby, odpovídá tomu i velmi široká skladba vozového parku (viz Tab. 8: Přehled autodopravy a speciální techniky v SSŽ, a. s. a ve vybraných dceřiných společnostech).

V zásadě je možné rozčlenit vozový park do následujících kategorií:

A. Vozidla do 3,5 t

- ❖ osobní automobily – do této skupiny patří vozidla s nosností do 3,5 t, slouží pro pracovní účely svěřeným zaměstnancům,
- ❖ užitková vozidla – dodávky, slouží skupinám zaměstnanců (např. pro dopravu na pracoviště), pro přepravu drobného materiálu a dílů.

B. Autodoprava

- ❖ sklápěče do 10 t,
- ❖ sklápěče nad 10 t,
- ❖ technologická vozidla – cisterny, sklápěče S1 a S3 s hydraulickou rukou.

C. Mechanizace

- ❖ speciální technika – autograder,
- ❖ přívěsy,
- ❖ dozery,
- ❖ finišery,
- ❖ kolové a smykem řízené nakladače,
- ❖ pásová a kolová rypadla,
- ❖ válce – zemařské a živičářské.

V této kapitole se budu věnovat rozboru vozového parku závodu Liberec. Tento závod má v rámci své organizační struktury vytvořen **úsek mechanizace a doprava**. Vedoucí tohoto úseku je podřízen přímo řediteli libereckého závodu (viz Obr. 3: Organizační schéma závodu Liberec na straně 19). Zde je zajišťována komplexní údržba a servis vozového parku závodu.

Tab. 8: Přehled autodopravy a speciální techniky v SSŽ, a. s. a ve vybraných dceřiných společnostech

Stroje	SSŽ	ODS	SB	GJW	SILBA	Ostatní	Skupina celkem
Rypadla lopatová pásová	19	1	5	1	1	2	29
Rypadla lopatová kolová	32	4	6	7	2	2	53
Rypadla traktorová	32	2	6	6	3	1	50
Universální dokončovací stroje	20	1	4	6	2	5	38
Dozery pásové	27	3	5	4	4	4	47
Nakladače lopatové kolové	96	7	12	11	6	10	142
Nakladače lopatové pásové	2	-	-	1	-	1	4
Autogradery	18	2	2	3	2	2	29
Válce motorové nad 3,5 t tandemové	53	3	15	4	3	5	83
Válce motorové nad 3,5 t tahačové	47	4	8	6	4	9	78
Válce motorové nad 3,5 t pneumatikové	8	1	5	2	2	1	19
Válce motorové do 3,5 t	57	4	12	8	6	9	96
Jeřáby mobilní včetně autojeřábů	18	1	2	3	4	2	30
Obalovny živiničných směsí	13	-	4	1	2	4	24
Finišery živiničné	29	3	6	2	2	3	45
Modifikační stanice a výroby emulzí	5	-	-	-	-	1	6
Výroby stabilizací a betonárny vč. kontinuálních	5	-	2	-	-	1	8
Kompresory mobilní	52	8	8	9	8	2	87
Drtiče a granulátory	21	1	2	-	-	4	28
Třídíče kameniva	18	1	1	1	-	2	23
Stroje pro výstavbu železničního svršku	39	-	-	6	27	-	72
Náklad. auta - sklápěče o užitečné hmotnosti nad 5 t	164	17	26	40	18	24	289
Ostatní náklad. auta o užitečné hmotnosti nad 5 t	35	-	10	12	6	6	69
Silniční tahače	46	1	11	3	5	13	79
Návěsy a přívěsy sklápěcí	72	-	11	7	6	19	115
Návěsy a přívěsy ostatní včetně speciálních	56	3	6	5	4	7	81
Pokladače asfaltových mikrokoberců	2	-	-	-	-	-	2
Rozstřikovače asfaltu	9	1	-	-	-	1	11
Přepravníky litého asfaltu	3	-	-	3	-	-	6
Podrcovače	11	1	4	1	-	1	18
Frézy silniční a stabilizační	7	1	-	1	-	-	9

Zdroj: Přehled zařízení. [online]. [cit. 16. 3. 2005]. Dostupné z: <<http://www.ssz.cz/index.asp?prehled-zarizeni>>

Průměrná délka stáří vozového parku závodu Liberec je necelých 5 let a u speciální mechanizace 8 let. Tyto hodnoty a přehled vozového parku závodu Liberec je uveden v následující tabulce:

Tab. 9: Průměrné stáří vozového parku závodu Liberec (uvedeno v letech)

Typ vozidla	Počet	Průměrné stáří
osobní automobily	36	4
dodávky	23	3
sklápěče	23	6
přívěsy a návěsy	9	6
finišery	4	6
rypadla	10	9
dozery	5	10
nakladače	7	9
válce	12	10
celkem	129	7

Zdroj: interní materiály společnosti, vlastní výpočet

4.1 Vozidla do 3,5 t

Jak jsem výše uvedl, do této kategorie spadají osobní automobily a užitková vozidla. Pro společnost je výhodnější zajistit financování této skupiny formou operativního leasingu, který po výběrovém řízení od roku 2004 dodává společnost ALD Automotive. Náklady spojené s interní opravou a servisem cca 60 vozidel by citelně navýšily náklady úseku mechanizace a dopravy. Největší nákladovou položkou by byly mzdové náklady pro nově potřebné zaměstnance.

U vozidel do 3,5 t firma nesleduje zisk, vozidla slouží pro pracovní účely svěřeným zaměstnancům. Zde se posuzuje spíše ekonomika provozu, tzn. spotřeba PHM, kterou platí firma vedle leasingových splátek.

4.2 Autodoprava

Pro společnost velice důležitá skupina vozového parku. Tato skupina vozidel by měla být maximálně vytížená, protože tím se snižují jednotkové náklady. V současné době probíhá výměna starých typů sklápěčů, zejména typu Tatra 815 (v různém provedení) za moderní vozy Renault Kerax. Firma Renault byla vybrána jako dodavatel ve výběrovém řízení v roce 2002.

V následující tabulce srovnám výhodnost nového Renaultu oproti starší Tatře 815:

Tab. 10: Porovnání nákladů mezi Renault a Tatra 815 za rok 2004

Hledisko	Renault 420.40 8x4 S3	Tatra 815 S3	Rozdíl (%)
rok pořízení	1996	2002	
pořizovací cena (bez DPH, Kč)	2 784 000	2 016 000	38,10
roční odpis (Kč)	348 000	146 000	138,36
opravy (včetně pneumatik, Kč)	250 000	350 000	-28,57
pojištění a daně (Kč)	35 000	50 000	-30,00
náklady celkem (Kč)	633 000	546 000	15,93
náklady bez odpisů (Kč)	285 000	400 000	-28,75
využití za rok (dny)	220	220	
ujeté km	25 000	25 000	
průměrná spotřeba na 100 km (l)	46	63	-26,98
nosnost (t)	15	11	36,36

Zdroj: Vlastní zpracování dle interních informací

Z výše uvedené tabulky je patrné, že výhodnost nově pořízeného vozidla Renault je evidentní. Je potřeba zdůraznit, že vůz Tatra 815 byl v daném roce plně odepsán a odpis za daný rok byl výrazně nižší než v letech předchozích. To se sice odrazilo v kumulovaných ročních nákladech tak, že Tatra 815 má o 16 % nižší roční náklady, ale pokud nebudeme brát v úvahu roční odpis, pak roční náklady Renaultu jsou o celých 28 % nižší. To znamená, že v příštích letech bude vůz Tatra 815, který bude plně odepsán, vytvářet pouze nákladové položky oproti Renaultu, který nám bude díky odpisům vytvářet zdroje pro další investice.

Při srovnání jsem vycházel ze vstupních údajů, které jsou pro oba vozy stejné, tj. celkový počet najetých km za rok činí u obou vozidel cca 25 000 km a vozidla jsou stejně vytížená. Dále jsem vzal v úvahu jejich technické parametry (nosnost a průměrnou spotřebu PHM na 100 km). Při stejném počtu najetých km má Renault úsporu 27 % PHM oproti vozu Tatra 815 a uveze o 36 % hmotnostně více materiálu. Z výše uvedeného srovnání vyplývá, že pro firmu jsou provozně mnohem výhodnější nové vozy Renault.

Reprodukce sklápěčů probíhá na základě vyřazovacího plánu, na který je úzce navázán plán investiční. Ten se sestavuje vždy před koncem roku na rok následující a jeho součástí je i výhled na následující 3 roky.

Nově zakoupené sklápěče jsou pořízeny z vlastních zdrojů firmy, dle zákona jsou zařazeny do 2. odpisové skupiny, proto by se měly odpisovat 5 let. Firma se rozhodla tyto vozy odpisovat po dobu 8 let lineárním rovnoměrným způsobem.

4.3 Mechanizace

Podobně jako u autodopravy, tak i u této skupiny vozového parku probíhá nákup na základě odpisového a investičního plánu z vlastních zdrojů. Jelikož se jedná často o velmi specifická zařízení s omezeným využitím, je potřeba posuzovat nákup každého stroje individuálně. Velkou roli při výběru dodavatele hrají nejen finanční podmínky obchodu, ale i kvalita a délka záručních garancí.

4.4 Srovnání pořízení DHM z vlastních zdrojů s leasingem

Pro toto porovnání jsem si vybral pořízení nového sklápěče Renault Kerax 420.40 PR 8x4 (viz kapitola 4.2). Nabídku leasingu jsem si nechal zpracovat firmou MB Leasing a. s., která se zabývá leasingem vozidel, strojů, mechanizace a technologií. Tato společnost nabízí finanční leasing, tzn. že formou leasingu se splácí pouze pořizovací cena předmětu

leasingu a veškeré provozní náklady, servisní opravy, pojištění (povinné ručení, havarijní pojištění apod.) i daně (silniční daň) si firma platí sama.

V následující tabulce jsem porovnal cenovou výhodnost nákupu z vlastních zdrojů s leasingem (bez provozních nákladů a pojištění):

Tab. 11: Náklady pořízení z vlastních zdrojů s leasingem (v Kč)

	Vlastní zdroje	Leasing*
pořizovací cena bez DPH	2 730 000	2 730 000
pořizovací cena s DPH	3 248 700	3 248 700
1. splátka	3 248 700	974 700
další splátky (59 měsíců)	0	50 210
zůstatková cena	0	119
cena celkem	3 248 700	3 937 209
měsíční odpis	54 145	0
měsíční náklad	0	50 210

Zdroj: Interní materiály firmy, MB Leasing, vlastní zpracování

***) Leasing na 60 měsíců při 30% akontaci v 1. splátce a 59 měsíčních splátkách, 1. splátka včetně administrativního poplatku 1,5 %, cena po ukončení leasingu je 119,- Kč s DPH**

Z porovnání je zřejmé, že leasingové pořízení majetku je ve srovnání s pořízením z vlastních zdrojů finančně náročnější. Další podstatný rozdíl spočívá v tom, že při pořízení z vlastních zdrojů si postupně vytváříme pomocí odpisů rezervy do budoucna, které nám zajišťují obměnu nejen technologicky, ale i fyzicky starších částí vozového parku. Při leasingovém pořízení nám však vznikají pouze nákladové položky, které nemají do budoucna žádnou výhodu pro společnost.

Ovšem ne každá společnost je natolik finančně silná, aby si mohla dovolit financovat svůj DHM a DNM jen z interních zdrojů, a proto využívá financování pomocí leasingu. To je vhodné při pořízení DHM a DNM pro firmy, které nemají dostatek volných finančních prostředků nebo teprve zahajují svou činnost. To ovšem s sebou, stejně jako ostatní způsoby externího financování DHM a DNM, přináší tlak na dostatečné využití majetku (kapacit) a návratnost investice.

ZÁVĚR

Společnost Stavby silnic a železnic, a. s. je velice silná společnost s dlouholetou tradicí. Od roku 2001 je jejím největším akcionářem francouzská společnost EUROVIA s. a., čímž se SSŽ, a. s. staly součástí jedné z největších firem na světě v oboru. Dominantním předmětem činnosti je výstavba a rekonstrukce silnic, dálnic, tramvajových tratí, železnic, ale i stavby a rekonstrukce sportovních areálů. Společnost působí po celé České republice, má 14 závodů, které jsou rozděleny do 5ti geografických oblastí. Vedle toho má SSŽ, a. s. celou řadu dceřiných společností. Závod Liberec spadá do Oblasti Čechy východ.

Mým cílem bylo zhodnotit a popsat současnou situaci možností financování dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku, konkrétně pak dlouhodobého hmotného majetku na příkladě vozového parku závodu Liberec. Při zpracování tématu jsem zjistil, že je možné rozlišit použité finanční prostředky podle jejich původu, tzn. vlastní (interní) zdroje a cizí (externí) zdroje. U interních zdrojů, tzv. samofinancování se jedná například o odpisy a nerozdělený zisk. Odpisy jsou pro většinu firem stěžejním způsobem tvorby prostředků pro obnovu dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku, popřípadě i jeho rozšíření. Jedná se o postupné rozpouštění jednorázově zaplacené ceny při pořízení majetku. Proto odpis není v daném čase finančním výdajem, zohledňuje průběh fyzického opotřebení a technologického zaostání, ale ovlivňuje výši daňového základu. Hlavní funkcí odpisu je zajistit postupný přenos ceny tohoto majetku do nákladů firmy. Pomocí samofinancování probíhá nákup veškeré autodopravy a mechanizace ve společnosti SSŽ, a. s.

Při financování dlouhodobého majetku pomocí externích zdrojů, kam patří zejména leasing a různé druhy úvěrů a půjček, je v současné době velmi časté použití právě leasingu a to buď finančního nebo operativního. Společnost SSŽ, a. s. se rozhodla financovat nákup všech vozidel v kategorii do 3,5 t, tzn. osobní vozy a dodávky prostřednictvím operativního leasingu. Při operativním leasingu je možné veškeré náklady spojené s provozem vozidel zahrnout do měsíčních splátek a tím firma ušetří minimálně mzdové náklady na zaměstnance potřebné v případě provádění oprav interním způsobem.

Na druhou stranu je leasing pro společnost pouze náklad, který nevytváří prostředky pro další obnovu či rozšíření vozového parku.

Ve své diplomové práci jsem se pokusil nastínit problematiku financování dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku. V závěru této práce bych rád navrhnul možná opatření na změnu financování vozového parku:

- ❖ Pro skupinu vozidel do 3,5 t doporučuji ponechat stávající stav. Pro společnost je mnohem efektivnější pořídit vozidla pomocí operativního leasingu, protože tato skupina vozidel není pro společnost stěžejní. Navíc náklady spojené se servisem a údržbou vozidel do 3,5 t by výrazně stoupily.
- ❖ Společnost SSŽ, a. s. by měla využít svého silného postavení při jednání s dodavateli, nákup veškeré nové techniky by měl probíhat centrálně přes vedení a. s. na základě konkrétních požadavků jednotlivých závodů.
- ❖ Při výběru dodavatelů by se společnost měla snažit více využít své silné vyjednávací pozice a zvážit výhodnost uzavření dlouhodobějších smluv, které by jí přinesly větší výhody v rámci větších objemů nákupu.

Při zpracování diplomové práce jsem pochopil důležitost odpisů při obměně vozového parku a tvorbě prostředků do budoucna, ale na druhé straně potřebu efektivně využívat cizí zdroje, což může být pro společnost v některých případech i výhodnější.

V blízké budoucnosti bych se rád věnoval práci, při které bych mohl uplatnit teoretické znalosti ze studia na vysoké škole a poznatky získané při zpracování mé diplomové práce.

SEZNAM LITERATURY:

1. BENDA, V. *Leasing – právní, účetní a daňové postupy v praxi včetně příkladů*, 1. vyd. Praha: Polygon, 2000. ISBN 80-7273-011-0.
2. ČICHOVSKÝ, L. *Jak pořídit stroje a zařízení leasingem*. Ostrava: Montanex, 1995. ISBN 80-8578-313.
3. CHASE, R. B., and AQUILANO, N. J. *Production and Operation Management. Manufacturing and Services*. 7th ed. Chicago: Irwin, 1995. ISBN 0-256-14023-5.
4. KAVAN, M. *Výrobní a provozní management*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2002. ISBN 80-247-0199-5.
5. MACÍK, K. *Kalkulace nákladů – základ podnikového controllingu*. 1. vyd. Praha: Management Press, 2001. ISBN 80-7225-002-7.
6. MLČOCH, J. *Financování podniku*. Praha, Fortuna, 1994. ISBN 80-7168-184-9.
7. PAVLÍKOVÁ, A. *Finanční řízení v praxi*, 1. vyd. Praha: Alena Pavlíková, 1998. ISBN 80-2384-305-2
8. SYNEK, M. a kol. *Podniková ekonomika*. 3 .vyd. Praha: C. H. Beck, 2002. ISBN 80-7179-736-7.
9. TARUN, K. M. *Survey of Corporate Leasing Anylysis*. London: Financial Management, 2001, No 3: 96 – 107.
10. VALACH, J., aj. *Finanční řízení podniku*. 2. vydání Praha: Ekopress, 1999, ISBN 80-86119-21-1.
11. VALACH, J., aj. *Investiční rozhodování a dlouhodobé financování*. 1. vyd. Praha: Ekopress, 2001. ISBN 80-86119-38-6.
12. *Zákon č. 586/1992 Sb. o dani z příjmu*. Praha, Grada Publishing, 2005.
13. Interní materiály firmy.
14. Interní předpisy SSŽ, a. s.
15. Výroční zpráva SSŽ, a. s. 2004.

internetové stránky:

1. <<http://www.ssz.cz>>
2. <<http://www.business.center.cz>>
3. <<http://www.sbirka.cz>>

4. <<http://www.zakonik.cz>>

Seznam příloh

Příloha č. 1	Zásady hospodaření s investičním majetkem SSŽ, a. s.	21 stran
Příloha č. 2	Plán investic 2005, SSŽ, a. s. závod Liberec	1 strana
Příloha č. 3	Plán vyřazování 2005, SSŽ, a. s. závod Liberec	1 strana
Příloha č. 4	Nabídka finančního leasingu od společnosti MB Leasing a. s.	3 strany

Příloha č. 1

**Zásady hospodaření
s investičním majetkem
SSŽ, a. s.**

Příloha č. 2

Plán investic 2005, SSŽ,

a. s. závod Liberec

Příloha č. 3

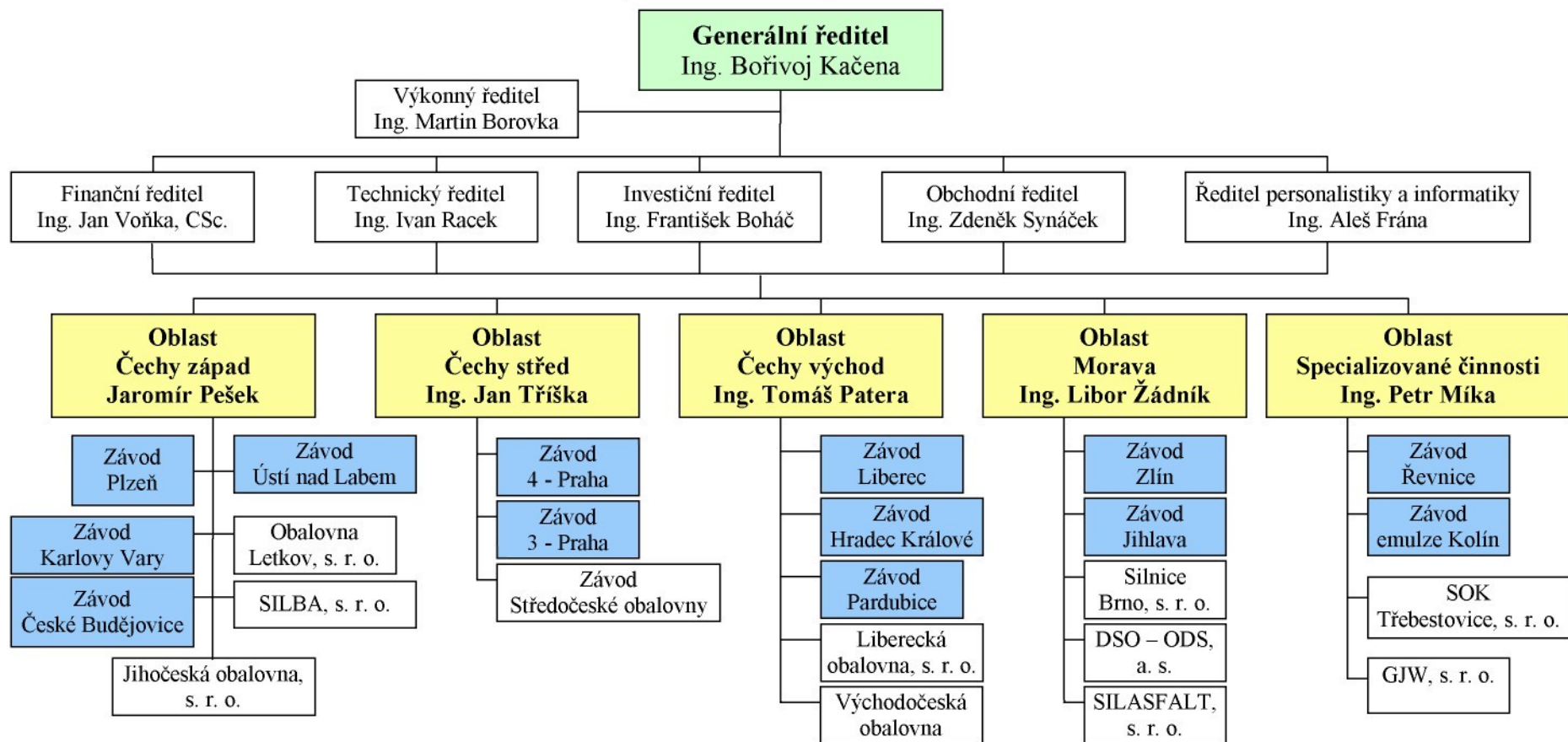
Plán vyřazování 2005,

SSŽ, a. s. závod Liberec

Příloha č. 4

**Nabídka finančního
leasingu od společnosti
MB Leasing a. s.**

Obr. 1: Organizační struktura společnosti SSŽ, a. s.

Zdroj: Organizační struktura. [online]. [cit. 16. 3. 2005]. Dostupné z: <http://www.ssz.cz/index.asp?organizacni-struktura-skupiny>